Broedvogels van Leende en Keersop & Run in 2025

Bas Hissel

Sovon-rapport 2025/57

Sovon

Colofon

© Sovon Vogelonderzoek Nederland 2025

Citeren als: Hissel B.P.L. 2025. Broedvogels van Leende en Keersop & Run in 2025. Sovon-rapport 2025/57. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Kavelnummers: 25NBP2-19 & 25NBP2-20

Foto's: Bas Hissel

ISSN-nr: 2212 5027

Sovon Vogelonderzoek Nederland
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen

E-mail: info@sovon.nl
Website: www.sovon.nl

Type informatie	Omschrijving/status	Datum
Versie	concept	16-10-25
Inhoudelijke toets	Jelle Postma	16-10-25
Vrijgave na conceptversie	Jelle Postma	16-202025
Vrijgave na definitieve versie	Jelle Postma	15-12-25
Versie 2.0	definitief	15-12-25

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Staatsbosbeheer

Inhoud

Samenvatting 4

1 Inleiding 5

2 Beschrijving van het gebied 6

3 Werkwijze 12
- 3.1 Methode & veldwerk 12
- 3.2 Interpretatie en verwerking van de gegevens 14
- 3.3 Weers- en andere omstandigheden 14
- 3.4 Afwijkingen/foutendiscussie 16

4 Resultaten 17
- 4.1 Leende 17
  - 4.1.1 Beheertypen 18
  - 4.1.2 Vergelijking met eerdere karteringen 20
  - 4.1.3 Soortbesprekingen 22
- 4.2 Keersop & Run 31
  - 4.2.1 SNL-natuurbeheertypen 32
  - 4.2.2 Vergelijking met eerdere karteringen 34
  - 4.2.3 Soortbesprekingen 37

5 Evaluatie 40
- 5.1 Leende 40
- 5.2 Keersop & Run 45

Literatuur 48

Bijlage 1 Soortkaarten inventarisatie 2025 49

Samenvatting

In 2025 zijn in opdracht van Staatsbosbeheer de objecten Leende (2253 ha) en Keersop & Run (127 ha) gekarteerd op broedvogels.

Ten oosten van Valkenswaard ligt het object Leende. Het noordelijk deel, het Leenderbos, bestaat voornamelijk uit bos met productie, waar droge naaldbossen worden afgewisseld met open heidevlaktes met daarin ondiepe vennen. Het zuidelijke deel, de Groote Heide, kent een open karakter met een klein areaal bos tussen vergraste heide en (voormalige) landbouwgrond. Ten westen van Valkenswaard ligt het object Keersop & Run. Landschappelijk is de variatie groot; van moerasbossen tot kleinschalig cultuurland en van verboste struwelen tot plasdras.

Gedurende het broedseizoen zijn vijf integrale bezoeken gebracht die voor zonsopgang aanvingen, met een totaal van 78 bezoeken. Nachtbezoeken behoren niet tot de standaard opdracht, maar in Leende is een indruk verkregen van nachtactieve soorten door een gerichte telling voor Nachtzwaluw en aanvullende rondes in de avonduren.

In Leende is in totaal 291 uur en 45 minuten gespendeerd aan veldwerk, wat neerkomt op een onderzoekintensiteit van 7,7 min/ha. Het veldwerk in Keersop en Run besloeg 50 uur en 9 minuten, wat correspondeert met een gemiddelde onderzoekintensiteit van 23,7 min/ha.

In Leende werden van 93 soorten territoria vastgesteld. Hiervan staan er drie als bedreigd op de Rode Lijst, tien als kwetsbaar en negen als gevoelig. Boompieper, Fitis, Boomkruiper, Grote Bonte Specht, Nachtzwaluw en Roodborsttapuit waren het meest algemeen.

In Keersop & Run werden van 63 soorten territoria vastgesteld, waarvan er vijf als kwetsbaar en zes als gevoelig op de Rode Lijst staan. Hier waren Zwartkop, Grasmus, Tuinfluiter, Houtduif en Bosrietzanger het meest algemeen.

In beide objecten veranderden de watervogelpopulaties ten opzichte van eerder karteringen.

Vernattingsmaatregelen in combinatie met de nasleep van het extreem natte 2024 zorgde in het vroege voorjaar voor een groot areaal aan nat broedbiotoop, wat werd weerspiegeld in toenames onder ganzen, eenden, Waterral, Meerkoet, Dodaars en Watersnip. Voor het eerst sinds 2000 werd er ook weer gebaltst door meerdere paren van Geoorde Fuut.

In de bossen bleken roofvogelpopulaties de landelijke ontwikkelingen te volgen, met afnames bij de Sperwer en enige toename voor de Buizerd. Bewoners van grote nestholtes, zoals Holenduif en Zwarte Specht namen af, wat doet vermoeden dat geschikte nestbomen zijn verdwenen. Holenbroeders met een voorkeur voor kleinere holtes, zoals de drie Bonte spechten, Boomkruiper, Boomklever, Spreeuw en beide vliegenvangersoorten namen in aantal toe, wat vermoedelijk te danken is aan het ouder worden van de bossen. Selectieve kap en aftakeling als gevolg van jaren van verdroging hebben het areaal aan naaldhoutbiotoop doen afnemen, wat zichtbaar is in de territoriumaantallen voor Kuifmees, Zwarte Mees, Matkop en Goudhaan. Nachtzwaluw, Boomleeuwerik, Gekraagde Roodstaart en Boompieper hebben geprofiteerd van het ontstaan van open biotoop en bosranden in navolging van omvormingsingrepen in het verleden en recente werkzaamheden waarbij afgestorven sparrenbossen zijn gekapt en opslag is verwijderd.

Buiten de bossen vertonen weidevogels, grasland-, heide-, struweel- en moerassoorten uiteenlopende ontwikkelingen die deels te relateren zijn aan grootschalige processen, maar veelal ook onder invloed staan van recente landschappelijke veranderingen.

1 Inleiding

In 2025 zijn in opdracht van Staatsbosbeheer de objecten Leende (2253 ha) en Keersop & Run (86 en 41 ha) gekarteerd op broedvogels. Deze kartering levert inzicht in de lokale avifauna door informatie te verzamelen over de aanwezigheid, verspreiding en aantallen van broedvogels. Het doel van de inventarisatie is tweeledig en dient 1) ter verantwoording voor het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL), waarin onder andere het monitoren van broedvogels in een zesjarige cyclus wordt vereist en waarvan de resultaten worden gerapporteerd aan de betreffende provincie, en 2) ten behoeve van de interne kwaliteitsbeoordelingen en beheerevaluaties van Staatsbosbeheer.

De inventarisatiewerkzaamheden in het veld werden uitgevoerd door Bas Hissel namens Sovon Vogelonderzoek Nederland. Sovon-collega Ruud Foppen sprong eind juni bij en verzorgde het laatste bezoek aan de terreinen van Keersop & Run. Bjorn Alards, Boswachter Ecologie bij Staatsbosbeheer, nam de Groote Heide, het zuidelijke deel van het object Leende, voor zijn rekening en verzamelde aanvullende waarnemingen van nachtactieve soorten. Traditiegetrouw verzorgde Vogelwerkgroep De Kempen haar jaarlijkse inventarisatie van Nachtzwaluw in het Leenderbos. De resultaten hiervan zijn verwerkt in de kartering. De broedvogelbevolking binnen het BMP-plot ‘3587 – Keersopperbeemden’ (41 ha) werd door vogelteller Maarten-Jan van den Braak in kaart gebracht en diens bevindingen zijn geïncorporeerd in het object Keersop & Run.

Bjorn Alards, Rik Huiskes en Rutger Zeijpveld waren contactpersoon bij Staatsbosbeheer. Bjorn leverde daarnaast een waardevolle bijdrage aan de rapportage. Jelle Postma was verantwoordelijk voor de begeleiding vanuit het Sovon-kantoor.

Sovon-collega’s Lara Marx, Henk Sierdsema en Willem van Manen worden bedankt voor hun bijdragen aan de totstandkoming van dit rapport. Jelle Postma van Sovon en Bjorn Alards, Geoffrey de Rooij en Rutger Zeijpveld van Staatsbosbeheer voorzagen het concept van commentaar.

2 Beschrijving van het gebied

In de provincie Noord-Brabant, ten zuidoosten van Eindhoven, ligt op een grote aaneengesloten zandrug tussen Valkenswaard, Leende en Soerendonk het object Leende (2253 ha). De terreinen van het object Keersop & Run (86 ha) zijn versnipperd, met een verzameling langs de Run op de grens tussen Eersel en Steensel, een cluster tegen de Keersop ten zuiden van Bergeijk en Westerhoven, en het BMP-plot '3587 – Keersopperbeemden' tegen de westrand van Dommelen (41 ha)(figuur 1).

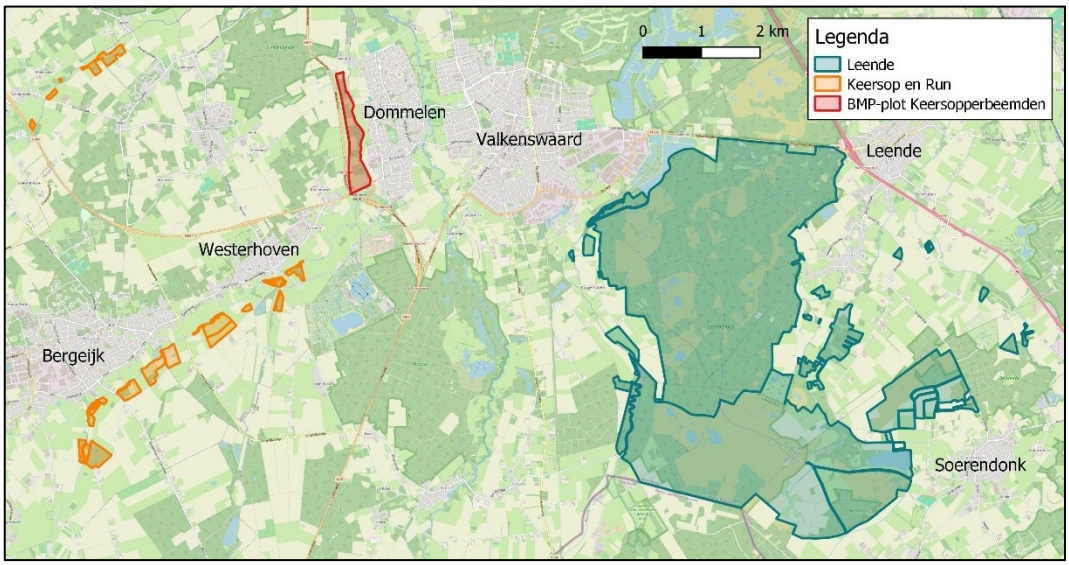

Figuur 1. Overzicht van de gekarteerde gebieden.

Leende

Het object Leende vormt een groot deel van het Natura 2000-gebied 136 'Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux'. Het noordelijke deel beslaat het Leenderbos, een groot productiebos. Naaldhout voert de boventoon en grove den en lariks domineren, al groeit verspreid ook douglas- en fijnspar. De structuur van aaneengesloten droge naaldbossen wordt opgebroken door oude en nieuwe kapvlaktes, waar ook loofhout een kans krijgt en een meer gemengd bostype ontstaat. Met name aan de randen liggen bossen met een afwijkend karakter. Zo heeft de Molenheide, gelegen in de noordoosthoek, tegen de Valkenswaardseweg (figuur 2), parkachtige elementen, met een netwerk aan kronkelende wandelpaden, akkers, kleine graslanden, struweelrijke ruigtes en laanbeplanting. Niet verwonderlijk ligt er een hondenlosloopgebied en worden hier de meeste wandelaars aangetroffen. Het landschap kent er enig reliëf met zowel een klein oppervlak aan stuifzand als met eiken en vliegdennen begroeide stuifzandduinen.

Rivier de Tongelreep stroomt aan de westrand van het gebied, wat resulteert in natte condities in dit beekdal. In de noordwesthoek, ten noorden van het Laagveld, komt dat tot uiting in elzenbroekbossen en wat verder van de rivier staan bossen met berk en Amerikaanse eik. Naast de Tongelreep is water aanwezig in de vorm van een reeks vennen. De Hasselsvennen, het Dorven en het Klein Hasselsven zijn noemenswaardig, maar ook in laagtes in het Laagveld en de Galberg stond afgelopen voorjaar water. De condities in de lagergelegen terreindelen waren met name in het vroege voorjaar nog bijzonder nat als gevolg van de bovenmatige hoeveelheid neerslag in 2024.

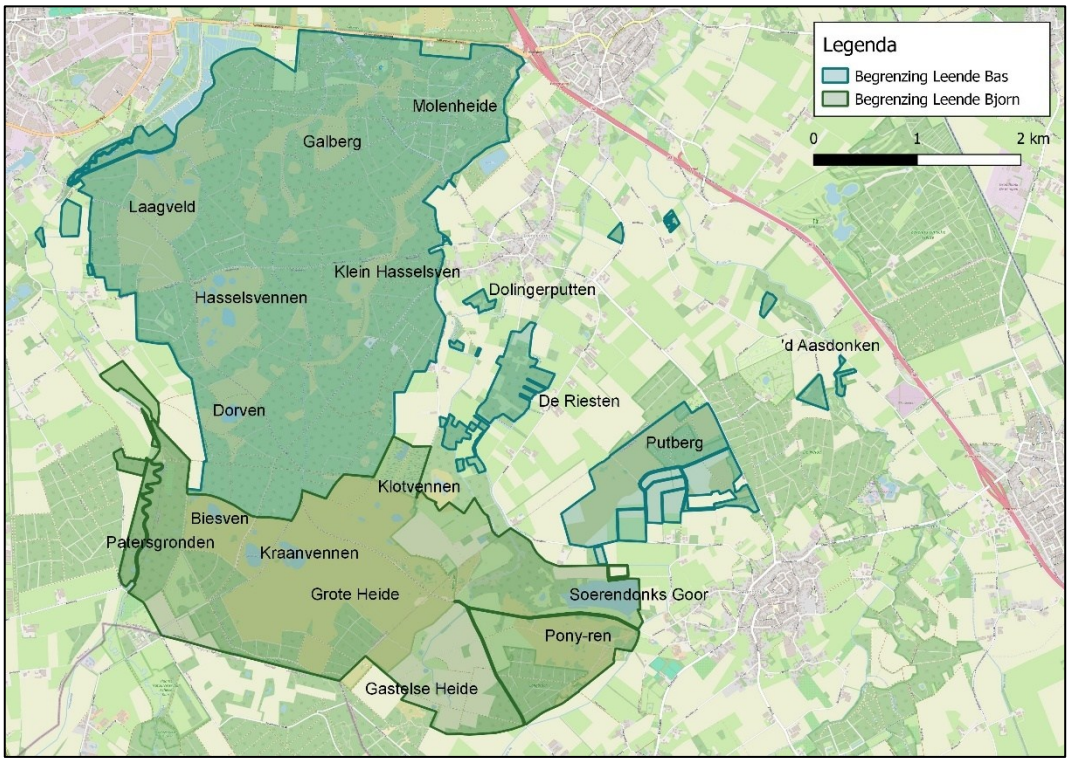

Figuur 2. Overzicht van de terreinen van Leende met toponiemen.

Het zuidelijke deel van het object Leende kent een meer open karakter met slechts een klein areaal bos, verspreid tussen uitgestrekte, vergraste heide en (voormalige) landbouwgrond.

De Groote Heide doet haar naam eer aan en is verreweg het grootste heideterrein in het object Leende. Tevens vormt de heide het grootste aaneengesloten open gebied met weinig opslag van bomen en struiken. Het betreft vrijwel uitsluitend droge heide dat relatief laag in het landschap ligt en veel open plekken bevat en kleine velden met pijpenstrootje. Langs de zuid- en zuidwestrand van de Groote Heide is bos gekapt in het kader van heideherstel, waarbij veel eiken, maar ook dennen en berken gespaard zijn. De heide komt hier terug en vormt een halfopen landschap dat fungeert als overgangszone naar het gesloten bos.

Centraal in de Groote Heide liggen de Kraanvennen, met niet ver ervandaan het Biesven en de Klotvennen. Al deze vennen zijn ondiep, zuur en volledig regenwaterafhankelijk. In droge zomers vallen deze vennen deels of zelfs geheel droog.

Ten westen van de Groote Heide liggen de Patersgronden. De ontgonnen voormalige vochtige heidevlakte in het beekdal van de Tongelreep is tegenwoordig een reeks struweelrijke, door rundvee begraasde graslanden, afgewisseld met loofbos.

Aan de zuidoostrand loopt de Groote Heide over in de Gastelse Heide, een zeer afwisselend gebied met relatief oud dennenbos, door paarden begraasd open eikenbos, droge bloemrijke graslanden en ruigtes, droge heide (al dan niet korstmosrijk) en een noemenswaardig oppervlak aan stuifzandheide. Tevens zijn er enkele vennen/laagtes hersteld, welke worden omlijst met moeras en rietvegetatie. Verspreid liggen enkele akkers, welke deels nog in gebruik zijn als natuurakkers en deel al zijn omgezet van productieakkers naar kruidenrijk grasland en droge heide.

In het zuidoosten van het gebied ligt het Soerendonks Goor, met daaromheen moerasbos. Het Goor is een voormalig kalkkwelmoeras dat ten behoeve van de landbouw werd

ontgonnen, maar sindsdien weer aan de natuur is teruggegeven. Het ven, dat verreweg het grootste waterlichaam vormt binnen de objectgrenzen, wordt deels gevoed door grondwater en is daardoor voedselrijker dan de meeste andere vennen. De oevers rondom het ven bestaan uit moeras met rietvegetatie en uitgestrekte wilgenstruwelen. Het westelijke deel van het Goor bestaat uit een omvangrijk en moeilijk te doorkruisen berkenbroekbos met aanzienlijke oppervlaktes aan gagel- en wilgenstruwelen. Met name deze struwelen staan grote delen van het jaar onder water.

In de meest oostelijke uithoek van het onderzoeksgebied is de Putberg gesitueerd. Hier grenst open, vergraste heide aan productiebos en agrarische grond. Recentelijk zijn hier voormalige landbouwgronden verkregen die de komende jaren zullen worden omgezet in nieuwe natuur. De bevindingen van de broedvogelkartering in het voorjaar gelden daarbij als nulmeting.

Aan de noordoostkant van het grote aaneengesloten onderzoeksgebied, ten zuiden van Leenderstrijp, ligt een verzameling terreinsnippers in een laagte in het landschap. De Riesten, Dolingerputten en een aantal aanvullende snippers kennen een beduidend natter en ruiger karakter. Loofhoutsoorten voeren de boventoon in de bossen die worden afgewisseld met struweelrijke natte graslanden. Natte bossen met zomereik en berk groeien dicht met vogelkers en braam en de met afvoersloten omlijste bosranden staan vol met wilgen. Op de meest natte plekken floreert zwarte els in de hoogveenbossen, waar aan het begin van het voorjaar meer dan 50 centimeter water stond. Gedurende het voorjaar verdroogden deze bossen en daalde het waterpeil terwijl de rietvegetatie omhoogschoot, waardoor tekenen van een oude rabattenstructuur zichtbaar werden. Desondanks bleven deze moerassen lastig te doorkruisen. Niet zondermeer door de families wilde zwijnen die hun toevlucht hadden genomen in de meest ondoordringbare terreindelen.

Het Leenderbos, de Riesten en Putberg met alle omringende gebieden werden onderzocht door Bas Hissel (Sovon). Bjorn Alards (Staatsbosbeheer) nam de Groote Heide voor zijn rekening (figuur 2).

Keersop & Run

Ten westen van Valkenswaard ligt een verzameling terreinen die samen het object Keersop & Run vormen (figuur 3). Landschappelijk is de variatie groot; van moerasbossen tot kleinschalig cultuurland en van verboste struwelen tot nieuwe plasdrasnatuur.

Moerasbossen komen voor langs de waterlopen in de vorm van hoogveenbos met zowel zwarte els als grauwe wilg. Op hogergelegen terreindelen groeit met name eik en is de bodem aanzienlijk droger. De namen Klisser- en Hoekerbeemden refereren naar de in het beekdal gelegen natte graslanden tussen de bospercelen. Houtwallen en struweelhagen zorgen hier voor een mooie vlakverdeling en een afwisselend landschap. Lokaal is de struweelvegetatie aardig verruigd en zijn bosschages met opslag ontstaan. Aan de Eeuwselsedijk ligt een stuk nieuwe plasdrasnatuur dat gedurende het voorjaar verdroogde.

Het BMP-plot '3587 – Keersopperbeemden', gelegen tussen de Keersopperdreef en de rivier de Keersop, kent een vergelijkbaar landschap met afwisselend droog loofbos, struweelrijk kruidenrijk grasland en enkele akkers.

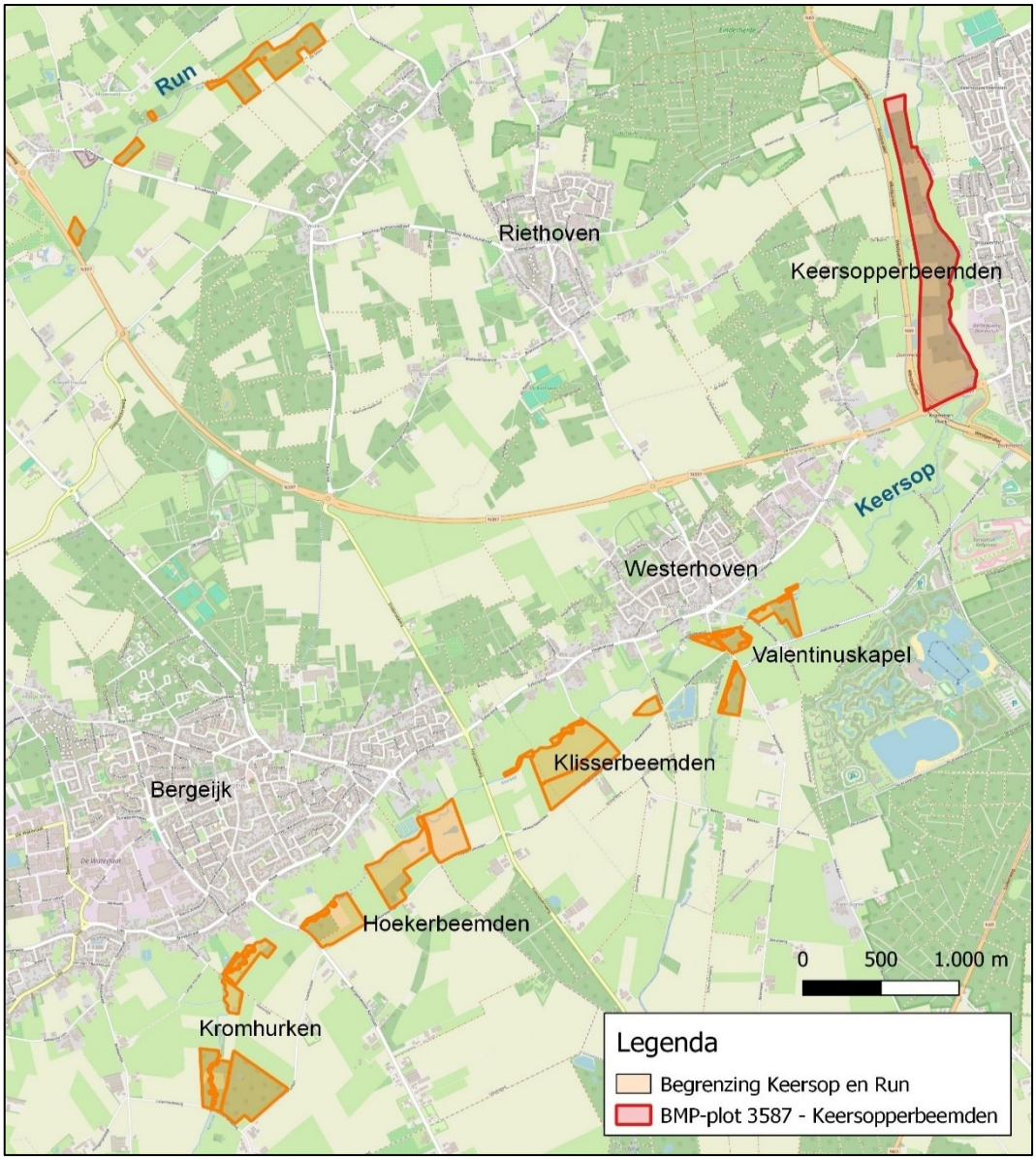

Figuur 3. Overzicht van de terreinen van Keersop & Run met toponiemen.

3 Werkwijze

3.1 Methode & veldwerk

Bij het uitvoeren van het broedvogelonderzoek is de basiskarteringsmethode toegepast (van Manen 2024), gebaseerd op de door Sovon ontwikkelde Broedvogel Monitoring Project-methode (Vergeer *et al.* 2023). Hierbij zijn de meeste aanwezige soorten gekarteerd, met uitzondering van de meest algemene (Winterkoning, Merel, Roodborst, Tjiftjaf, Koolmees, Pimpelmees en Vink).

In dit rapport worden de soorten gepresenteerd volgens de systematiek van het International Ornithological Committee (IOC).

De werkwijze was gericht op het registreren van zang, balts en overige waarnemingen, waarbij veel aandacht uitging naar uitsluitende (gelijktijdige) waarnemingen. Bij roofvogels zijn nesten gezocht als de terreingesteldheid dit toeliet.

Aan beide objecten in het onderzoeksgebied zijn vijf integrale bezoeken gebracht in de periode maart-juni die doorgaans ruim voor zonsopgang aanvingen en doorliepen tot rond het middaguur. In totaal werd het onderzoeksgebied 78 keer bezocht. De verdeling van de terreindelen en de volgorde waarin deze werden bezocht zijn afgestemd op de aanwezigheid en piekactiviteit van relevante broedvogelsoorten.

Nachtbezoeken maakten geen onderdeel uit van de opdracht. Desondanks is het object Leende in het vroege voorjaar vijfmaal in de avond bezocht om een beeld te krijgen van nachtactieve soorten. Deze zijn daarom wel in de soortenlijsten en besprekingen opgenomen. Tevens zijn in het zuidelijke deel van het object drie avondbezoeken gebracht ten gunste van Nachtzwaluwen, welke zijn gecombineerd met de resultaten van de jaarlijkse nachtzwaluwtelling door Vogelwerkgroep De Kempen.

In Leende is in totaal 291 uur en 45 minuten aan veldwerk gespendeerd, wat neerkomt op een onderzoekintensiteit van 7,7 min/ha (tabel 1). Dit is een passende onderzoekintensiteit, gezien het overgrote deel van het gebied een aaneengesloten bos betreft met een fijnmazig netwerk van paden en een ander deel bestaat uit open landschap met vennen, heide en graslanden. In Keersop & Run werd 30 uur en 45 minuten aan veldwerk verzet, wat correspondeert met een onderzoekintensiteit van 21,5 min/ha (tabel 2). De Inventarisatie in het BMP-plot duurde 19 uur en 24 minuten, wat neerkomt op 28,4 min/ha (tabel 2). De onderzoekintensiteit in dit object is hoger, wat een gevolg is van het versnipperde karakter en de soms slechter begaanbare terreinen. Daarnaast werd het BMP-plot achtmaal bezocht.

De telgebieden lagen dicht bij de openbare weg en waren goed bereikbaar. Op plekken waar de terreingesteldheid het toeliet werd gefietst tijdens het veldwerk en om een volledige dekking te waarborgen werden aanvullend stukken gelopen.

Tabel 1. Bezoektijden aan Leende in 2025.

Leende											
datum	ronde	begin	eind	duur	waarnemer	ronde	datum	begin	eind	duur	waarnemer
25-jan	A	17:12	19:58	02:46	Bjorn Alards	3	28-apr	05:54	10:58	05:04	Bjorn Alards
5-feb	A	17:16	18:32	01:16	Bjorn Alards	3	29-apr	05:45	13:00	07:15	Bas Hissel
21-feb	A	20:43	23:14	02:31	Bjorn Alards	3	29-apr	05:59	10:40	04:41	Bjorn Alards
3-mrt	1	07:20	12:30	05:10	Bas Hissel	3	30-apr	05:35	13:00	07:25	Bas Hissel
4-mrt	1	07:00	11:00	04:00	Bas Hissel	3	8-mei	05:36	08:40	03:04	Bjorn Alards
5-mrt	1	06:44	12:06	05:22	Bjorn Alards	4	14-mei	05:10	12:30	07:20	Bas Hissel
5-mrt	1	06:55	12:55	06:00	Bas Hissel	4	15-mei	05:05	12:00	06:55	Bas Hissel
6-mrt	1	06:52	11:45	04:53	Bjorn Alards	4	16-mei	05:00	12:00	07:00	Bas Hissel
6-mrt	1	06:55	13:00	06:05	Bas Hissel	4	17-mei	05:05	12:05	07:00	Bas Hissel
7-mrt	1	06:45	14:00	07:15	Bas Hissel	4	20-mei	05:05	13:00	07:55	Bas Hissel
7-mrt	1	06:50	10:03	03:13	Bjorn Alards	4	22-mei	05:14	09:28	04:14	Bjorn Alards
8-mrt	1	06:40	13:10	06:30	Bas Hissel	4	23-mei	05:18	09:56	04:38	Bjorn Alards
9-mrt	1	06:38	11:44	05:06	Bjorn Alards	4	26-mei	05:04	09:25	04:21	Bjorn Alards
10-mrt	1	06:49	11:23	04:34	Bjorn Alards	4	27-mei	05:44	10:12	04:28	Bjorn Alards
10-mrt	1	13:33	14:11	00:38	Bjorn Alards	4	30-mei	05:03	09:20	04:17	Bjorn Alards
27-mrt	2	06:16	10:03	03:47	Bjorn Alards	4	3-jun	20:54	00:09	03:15	Bjorn Alards
28-mrt	2	05:55	12:55	07:00	Bas Hissel	5	11-jun	04:49	08:45	03:56	Bjorn Alards
29-mrt	2	05:55	12:55	07:00	Bas Hissel	5	12-jun	05:00	08:16	03:16	Bjorn Alards
1-apr	2	06:40	13:00	06:20	Bas Hissel	5	12-jun	05:00	11:45	06:45	Bas Hissel
1-apr	2	06:45	10:33	03:48	Bjorn Alards	5	13-jun	04:45	12:00	07:15	Bas Hissel
2-apr	2	06:35	13:05	06:30	Bas Hissel	5	14-jun	04:50	12:30	07:40	Bas Hissel
2-apr	2	07:03	09:57	02:54	Bjorn Alards	5	17-jun	04:45	12:00	07:15	Bas Hissel
3-apr	2	06:45	13:45	07:00	Bas Hissel	5	18-jun	04:55	11:25	06:30	Bas Hissel
3-apr	2	07:01	10:55	03:54	Bjorn Alards	5	19-jun	04:55	07:14	02:19	Bjorn Alards
4-apr	2	06:46	11:17	04:31	Bjorn Alards	5	20-jun	05:01	08:27	03:26	Bjorn Alards
8-apr	A	21:05	22:47	01:42	Bjorn Alards	5	23-jun	04:53	07:06	02:13	Bjorn Alards
23-apr	3	05:55	13:00	07:05	Bas Hissel	A	26-jun	22:01	00:44	02:43	Bjorn Alards
25-apr	3	05:50	13:00	07:10	Bas Hissel	A	27-jun	21:59	00:19	02:20	Bjorn Alards
25-apr	3	06:16	11:01	04:45	Bjorn Alards	A	30-jun	22:30	23:55	01:25	Bas Hissel
26-apr	3	06:05	13:00	06:55	Bas Hissel						
Totaal										*291u45min*	

Tabel 2. Bezoektijden aan Keersop & Run en BMP-plot Keersopperbeemden in 2025.

Keersop & Run											
datum	ronde	begin	eind	duur	waarnemer	ronde	datum	begin	eind	duur	waarnemer
11-mrt	1	11:40	14:00	02:20	Bas Hissel	3	1-mei	10:15	13:00	02:45	Bas Hissel
12-mrt	1	12:45	13:45	01:00	Bas Hissel	3	3-mei	11:00	13:00	02:00	Bas Hissel
13-mrt	1	06:50	08:35	01:45	Bas Hissel	4	27-mei	05:00	12:30	07:30	Bas Hissel
27-mrt	2	11:00	12:30	01:30	Bas Hissel	5	21-jun	05:08	11:41	06:33	Ruud Foppen
4-apr	2	12:00	13:45	01:45	Bas Hissel	5	21-jun	12:22	13:14	00:52	Ruud Foppen
5-apr	2	06:45	09:30	02:45	Bas Hissel						
Totaal										*30u45m*	
Keersop & Run											
datum	ronde	begin	eind	duur	waarnemer	ronde	datum	begin	eind	duur	waarnemer
19-mrt	1	06:40	09:00	02:20	M v/d Braak	5	14-mei	05:40	08:30	02:50	M v/d Braak
5-apr	2	06:45	09:13	02:28	M v/d Braak	6	31-mei	05:07	07:38	02:31	M v/d Braak
16-apr	3	06:26	08:52	02:26	M v/d Braak	7	10-jun	05:10	07:24	02:14	M v/d Braak
5-mei	4	05:59	08:09	02:10	M v/d Braak	8	28-jun	05:10	07:35	02:25	M v/d Braak
Totaal										*19u24m*	

3.2 Interpretatie en verwerking van de gegevens

In het veld zijn de waarnemingen ingevoerd op een tablet in de app Avimap, waarbij voor iedere waarneming soort, locatie, tijdstip en broedcode zijn vastgelegd, inclusief de door de waarnemer afgelegde route. Na afloop zijn de data doorgestuurd naar de server van Sovon. De waarnemingen zijn automatisch geclusterd, waarbij gebruik is gemaakt van criteria die licht afwijken van de standaard BMP-criteria, vanwege het kleinere aantal bezoeken (van Manen 2024). De binnen het BMP-plot Keersopperbeemden verzamelde waarnemingen zijn wel geclusterd met de BMP-criteria (Vergeer *et al.* 2023). Automatisch clusteren gaat in veel gevallen goed, maar resultaten moeten goed worden gecontroleerd, vooral vanwege fouten of slordigheden bij invoer in het veld. De database is zorgvuldig gecontroleerd op onzuiverheden. De clustercriteria zijn bijgesloten als metadata in de database en zijn weergegeven op de verspreidingskaarten.

Bij een broedvogelkartering worden territoria in kaart gebracht en niet per definitie broedgevallen. De stippen op de verspreidingskaarten geven vastgestelde territoria weer, waarbij een stip komt te liggen op de locatie van de waarneming met de hoogste broedcode (slechts in enkele gevallen de nestlocatie) of de laatste meetellende waarneming binnen het geïnterpreteerde territorium.

Plaatselijk zijn door de afwisseling tussen eigendommen van Staatsbosbeheer en derden territoria buiten de grenzen van het onderzoeksgebied gesitueerd. De uiteindelijke territoria zijn niet opgeteld bij de totalen maar wel zichtbaar op de soortkaarten (zie bijlage 1).

3.3 Weers- en andere omstandigheden

Het broedseizoen van 2025 werd voorafgegaan door een vrij zachte winter met in De Bilt 29 dagen waarop de temperatuur beneden het vriespunt kwam en twee dagen waarop het de hele dag bleef vriezen. Op slechts enkele dagen viel er sneeuw die even bleef liggen en de winter zal als geheel geen problemen hebben opgeleverd voor vogelsoorten die gevoelig zijn

voor vorst en sneeuw. De hoeveelheid neerslag was deze winter iets kleiner dan gemiddeld. Waterstanden in veel gebieden weken daardoor aanvankelijk niet af van normaal. Eind februari zette echter een droge periode in die op veel plekken voortduurde tot eind mei, waardoor het voorjaar van 2025 het op twee na droogste was sinds het begin van de metingen in 1906. Het voorjaar karakteriseerde zich als zacht, zeer droog en zeer zonnig. Begin juni viel er op veel plekken vrij veel regen, maar dit compenseerde niet voor het opgelopen neerslagtekort. De neerslag beperkte zich vrijwel tot de eerste tien dagen van juni, waarna juni de op één na warmste juni sinds 1901 werd en eindigde met een hittegolf (28 juni-2 juli). De eerste twee dagen was het extreem warm met in het zuidoosten maximumtemperaturen van meer dan 35 °C.

Het weer is van invloed op de vogelactiviteit en daardoor mede bepalend voor de effectiviteit van het inventariseren. Slechte weersomstandigheden (regen, windkracht >4 Bft) kunnen leiden tot een lagere trefkans en op deze dagen is niet gekarteerd. Met de vele zonneschijn en weinig wind en neerslag, was het voorjaar van 2025 ideaal voor het inventariseren van broedvogels. In figuur 4 zijn voor het dichtstbijzijnde weerstation enkele weersvariabelen van 2025 vergeleken met de voorgaande 10 jaar.

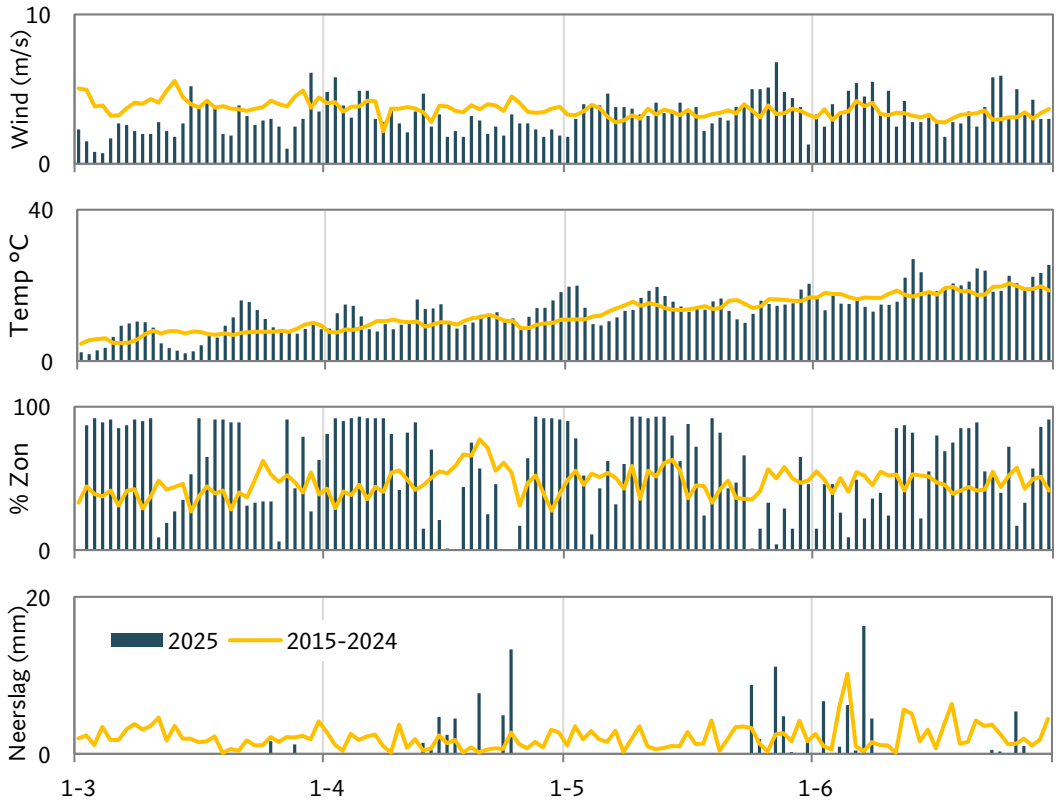

Figuur 4. Gemiddelde windsnelheid (m/s), temperatuur (°C), percentage zonneschijn (%) en hoeveelheid neerslag (mm) per dag in 2025 en in de periode 2015-2024 in Eindhoven (KNMI).

Zaaddracht in 2024 van zomereik en beuk was gemiddeld, die van de resterende fijnsparren, sitkasparren en lariksen was alleszins redelijk. Ook douglasspar droeg redelijk, maar grove dennen lieten weinig zaad vallen in het voorjaar van 2025 (gegevens Rob Bijlsma). De stand van de bosmuis was matig, die van veldmuis iets minder dan gemiddeld (gegevens Rob Bijlsma), al waren lokale verschillen groot.

3.4 Afwijkingen/foutendiscussie

Bij het inventariseren van de Groote Heide is Bjorn per abuis vergeten om de Zwartkop in te voeren, terwijl deze wel deel uitmaakte van de opdracht. Bij veel karteringen wordt deze omnipresente soort niet geteld. Door het ontbreken van een groot deel van de territoria is deze soort niet opgenomen in de soortenlijst en evaluatie van Leende.

4 Resultaten

De resultaten van de kartering in het object Leende worden beschreven in paragraaf 4.1. en die van Keersop & Run in 4.2.

4.1 Leende

In totaal werden in Leende 100 soorten vastgesteld als broedvogel, waarvan er 93 integraal zijn gekarteerd (tabel 3). De algemene soorten Winterkoning, Roodborst, Merel, Tjiftjaf, Koolmees, Pimpelmees en Vink waren aanwezig als broedvogel maar zijn niet integraal gekarteerd. In het zuidelijke deel werd de Zwartkop per abuis niet gekarteerd, waardoor voor deze broedvogel eveneens geen aantal is opgenomen. De aantallen voor nachtactieve soorten zijn indicatief, gezien deze afkomstig zijn uit de bijvangst van nachtzwaluwtellingen en niet middels gerichte nachtbezoeken zijn onderzocht.

Van de 93 gekarteerde broedvogelsoorten staan er 22 op de Rode Lijst (van Kleunen *et al.* 2017). Zomertaling, Watersnip en Grauwe Klauwier dragen de status bedreigd. Daarnaast werden tien soorten vastgesteld met de status kwetsbaar, te weten: Slobeend, Wintertaling, Patrijs, Koekoek, Zomertortel, Roerdomp, Ransuil, Boomvalk, Wielewaal en Grote Lijster. Met Oehoe, Zwarte Mees, Matkop, Veldleeuwerik, Spotvogel, Grauwe Vliegenvanger, Gele Kwikstaart, Graspieper en Kneu staan eveneens negen gevoelige soorten op de lijst.

De meest algemene soorten in Leende waren Boompieper (296), Fitis (269), Boomkruiper (216), Grote Bonte Specht (152), Nachtzwaluw (145) en Roodborsttapuit (145).

Tabel 3. Broedvogels van Leende in 2025. De Rode Lijststatus (van Kleunen et al. 2017) is opgenomen in de kolom RL (BE = Bedreigd, KW=Kwetsbaar, GE=Gevoelig).

Soort	N	N/100	Rode Lijst	Soort	N	N/100	Rode Lijst
Grote Canadese Gans	1	0,04		Grauwe Klauwier	13	0,58	BE
Grauwe Gans	84	3,73		Wielewaal	26	1,15	KW
Knobbelzwaan	3	0,13		Gaai	57	2,53	
Nijlgans	12	0,53		Ekster	1	0,04	
Bergeend	2	0,09		Zwarte Kraai	51	2,26	
Zomertaling	1	0,04	BE	Zwarte Mees	43	1,91	GE
Slobeend	3	0,13	KW	Kuifmees	116	5,15	
Krakeend	29	1,29		Matkop	14	0,62	GE
Wilde Eend	60	2,66		Boomleeuwerik	69	3,06	
Wintertaling	19	0,84	KW	Veldleeuwerik	42	1,86	GE
Tafeleend	1	0,04		Cetti's Zanger	2	0,09	
Kuifeend	15	0,67		Staartmees	61	2,71	
Patrijs	2	0,09	KW	Fluiter	11	0,49	
Fazant	9	0,40		Fitis	269	11,94	
Kwartel	4	0,18		Kleine Karekiet	16	0,71	
Nachtzwaluw	145	6,44		Bosrietzanger	13	0,58	
Koekoek	22	0,98	KW	Spotvogel	23	1,02	GE
Holenduif	20	0,89		Sprinkhaanzanger	7	0,31	
Houtduif	107	4,75		Tuinfluiter	69	3,06	
Zomertortel	1	0,04	KW	Braamsluiper	2	0,09	
Waterral	9	0,40		Grasmus	81	3,60	
Waterhoen	3	0,13		Vuurgoudhaan	6	0,27	
Meerkoet	45	2,00		Goudhaan	90	3,99	

Dodaars	36	1,60		Boomklever	68	3,02	
Fuut	2	0,09		Boomkruiper	216	9,59	
Geoorde Fuut	2	0,09		Spreeuw	67	2,97	
Kievit	8	0,36		Zanglijster	96	4,26	
Kleine Plevier	4	0,18		Grote Lijster	37	1,64	KW
Houtsnip	23	1,02		Grauwe Vliegenvanger	28	1,24	GE
Watersnip	8	0,36	BE	Blauwborst	45	2,00	
Aalscholver	7	0,31		Bonte Vliegenvanger	76	3,37	
Roerdomp	2	0,09	KW	Gekraagde Roodstaart	126	5,59	
Blauwe Reiger	67	2,97		Roodborsttapuit	145	6,44	
Wespendief	3	0,13		Heggenmus	17	0,75	
Sperwer	6	0,27		Gele Kwikstaart	3	0,13	GE
Havik	7	0,31		Witte Kwikstaart	4	0,18	
Buizerd	20	0,89		Graspieper	4	0,18	GE
Ransuil	3	0,13	KW	Boompieper	296	13,14	
Oehoe	1	0,04	GE	Appelvink	34	1,51	
Bosuil	14	0,62		Goudvink	30	1,33	
IJsvogel	2	0,10		Groenling	2	0,09	
Middelste Bonte Specht	5	0,22		Kneu	20	0,89	GE
Kleine Bonte Specht	18	0,80		Kruisbek	5	0,22	
Grote Bonte Specht	152	6,75		Putter	29	1,29	
Zwarte Specht	6	0,27		Geelgors	82	3,64	
Groene Specht	11	0,49		Rietgors	44	1,95	
Boomvalk	2	0,09	KW				

4.1.1 Beheertypen

In figuur 5 is de ligging van de beheertypen weergegeven binnen het onderzoeksgebied. In tabel 4 staan de beheertypen met kwalificerende vogelsoorten waarvoor territoria zijn vastgesteld en de bijbehorende aantallen.

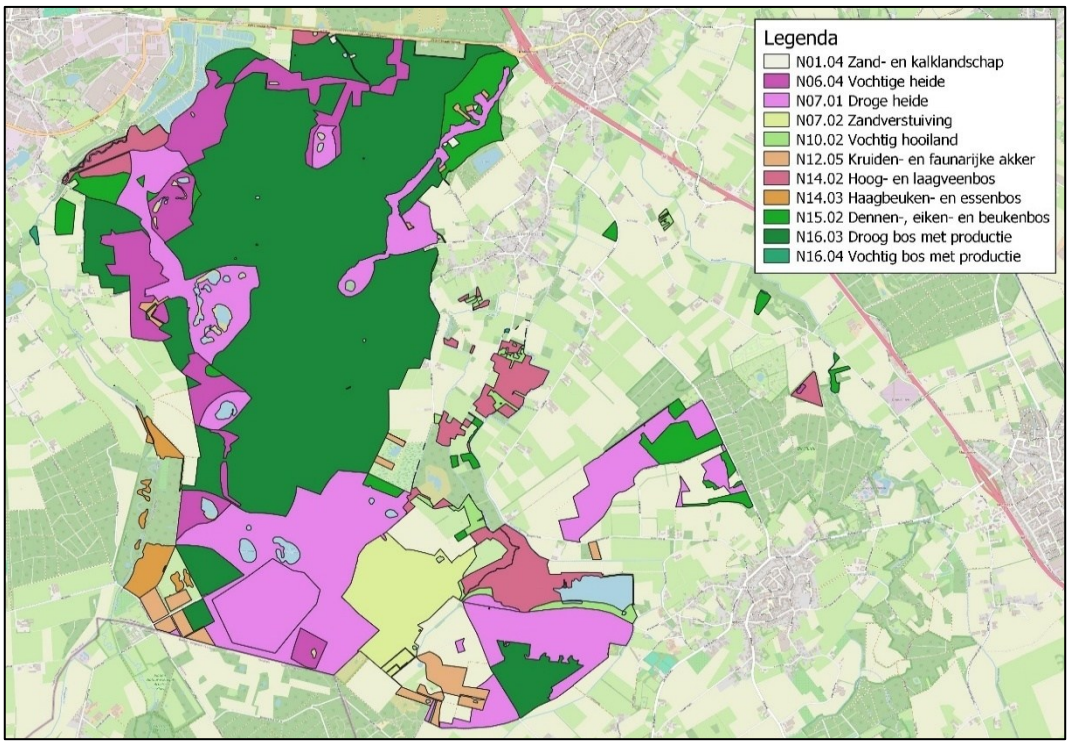

Figuur 5. Beheertypen in het object Leende op basis van de Natuurbeheertypenkaart 2025.

Tabel 4. In het object Leende gesitueerde beheertypen met kwalificerende vogelsoorten. Beheertypen waarvoor geen kwalificerende vogelsoorten zijn aangewezen, zijn niet in de tabel opgenomen, net als vogelsoorten waarvoor geen territoria zijn vastgesteld.

Beheertype	Opp (ha)	Soort	Aantal
N06.04 Vochtige heide	136,8	Grauwe Klauwier	1
		Sprinkhaanzanger	1
		Roodborsttapuit	20
		Geelgors	3
N07.01 Droge heide	513,8	Grauwe Klauwier	4
		Boomleeuwerik	39
		Veldleeuwerik	28
		Roodborsttapuit	76
		Geelgors	26
N07.02 Zandverstuiving	91,5	Boomleeuwerik	12
N12.05 Kruiden- en faunarijke akker	49,8	Patrijs	1
		Geelgors	2
N14.02 Hoog- en laagveenbos	112,0	Wielewaal	8
		Kleine Bonte Specht	7
		Grote Bonte Specht	16
		Matkop	3
		Boomkruiper	30
		Grauwe Vliegenvanger	3
		Blauwborst	7
		Gekraagde Roodstaart	8
N14.03 Haagbeuken- en essenbos	25,1	Wielewaal	3
		Middelste Bonte Specht	1
		Groene Specht	2
		Boomklever	1
		Appelvink	2
N15.02 Dennen-, eiken- en beukenbos	92,2	Wielewaal	2
		Kleine Bonte Specht	2
		Groene Specht	1
		Boomleeuwerik	1
		Boomklever	13
		Appelvink	4
		Geelgors	1
N16.03 Droog bos met productie	917,45	Wespendief	1
		Wielewaal	5
		Middelste Bonte Specht	1
		Kleine Bonte Specht	4
		Zwarte Specht	4
		Groene Specht	3
		Boomleeuwerik	5
		Fluiter	9
		Vuurgoudhaan	5
		Boomklever	31
		Appelvink	19
		Geelgors	7
N16.04 Vochtig bos met productie	1,3	Kleine Bonte Specht	3

4.1.2 Vergelijking met eerdere karteringen

Vergelijkingsmateriaal bestaat in de vorm van een reeks broedvogelkarteringen uit de periode 1991-2019. Sovon karteerde het gebied in 1991 (Bijlsma 1992), 2000 (Deuzeman 2000) en 2009 (Wouters & Vergeer 2010), en in 2019 werd de gebiedskartering uitgevoerd door van der Goes en Groot (van den Bergh *et al.* 2019). Voor het overlappend telgebied dat in alle vijf de jaren is onderzocht is een vergelijking opgesteld (figuur 6, tabel 5).

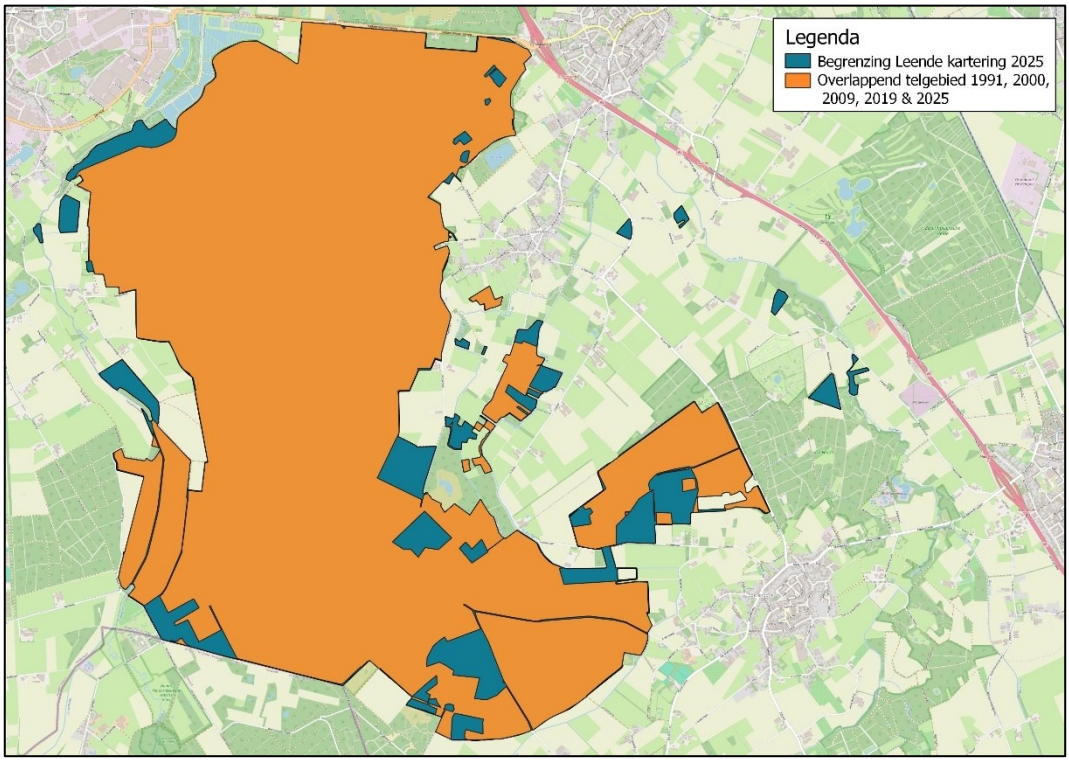

Figuur 6. De begrenzing van het overlappend telgebied van het object Leende in 1991, 2000, 2009, 2019 en 2025.

Bij het maken van vergelijkingen moet rekening gehouden worden met methodologische verschillen. Zo is er bij alle karteringen gewerkt met licht afwijkende begrenzingen. Om die reden zijn enkel de territoria opgenomen die binnen het oppervlak liggen dat tijdens de vergeleken inventarisaties in het overlappende telgebied zijn geteld (figuur 6).

Ook de tijd die aan veldwerk gespendeerd is (onderzoekintensiteit, uitgedrukt in min/ha) varieert sterk tussen de karteringen. Voor 2019 is de inspanning onbekend. In 1991 lag deze op 9,4 min/ha, in 2000 op 11,5 min/ha, in 2009 op 9,7 min/ha en in 2025 op 7,7 min/ha. De relatief lage onderzoekintensiteit van afgelopen voorjaar is te wijten aan het ontbreken van gebiedsdekkende avond- en nachtbezoeken, zoals deze in eerdere jaren wel werden uitgevoerd. Desondanks wijkt de gespendeerde tijd licht af tussen de karteringen.

Het is van belang om rekening te houden met verschillen tussen waarnemers bij het interpreteren van de resultaten. Waarnemerseffecten kunnen ontstaan door verschillen in de mate van ervaring en expertise tussen waarnemers en ook de algemene inventarisatiewerkwijze waarbij sommige tellers conservatiever zijn dan anderen. In de meeste gevallen lijkt de invloed van waarnemerseffecten mee te vallen en ondergeschikt te zijn aan de grote veranderingen die de broedvogelbevolking onderging op korte termijn (jaareffecten) en lange termijn (positieve of negatieve trends). Wanneer de verschillen een reëel aantalsverloop overstijgen, dan wordt daarvan melding gemaakt in de tekst.

Vermeldenswaardig is de gegronde twijfel bij de bruikbaarheid van de resultaten van de kartering uit 2019. Zoals beschreven door van den Bergh *et al.* (2019) hanteerde één van de karteerders dat jaar een afwijkende veldmethodiek waarbij door middel van fluitjes een reactie werd ontlokt bij zangvogels. Daarnaast bestaat het vermoeden dat systematisch alle waarnemingen werden ingevoerd, zonder te letten op uitsluitende waarnemingen, en dat daarbij niet altijd de juiste broedcode is gebruikt. Voor een aantal soorten is daarom een inschatting gemaakt van het aantal te veel opgevoerde territoria. Of goed is ingeschat op welke soorten de afwijkende methodiek van invloed is geweest en wat hiervan de omvang is valt te betwijfelen, wat de betrouwbaarheid en kwaliteit van de data beslist niet ten goede komt. In de totaalvergelijking (tabel 5) valt direct het relatief hoge aantal vastgestelde territoria in 2019 op. Deze aantallen zullen dan ook uiterst voorzichtig geïnterpreteerd moeten worden. Twijfelachtige aantallen zijn gemarkeerd met een * in de tabel.

*Tabel 5. Verandering van de broedvogelbevolking in het overlappend telgebied binnen Leende in 1991, 2000, 2009, 2019 en 2025, met het totaal aantal soorten en territoria voor enkel de soorten die in alle jaren zijn geteld. Ng = niet geteld, * = Twijfelachtig territoriumaantal.*

Soort	'91	'00	'09	'19	'25	Soort	'91	'00	'09	'19	'25
Grote Canadese Gans	0	0	4	1	1	Wielewaal	11	8	4	7	24
Brandgans	0	0	1	0	0	Gaai	Ng	Ng	8	Ng	54
Grauwe Gans	0	3	21	72	69	Ekster	3	1	0	0	0
Soepgans	0	0	0	1	0	Kauw	54	10	23	12	0
Knobbelzwaan	1	1	1	1	3	Zwarte Kraai	66	Ng	50	41	36
Nijlgans	2	2	3	5	9	Raaf	0	0	0	2	0
Bergeend	0	0	1	0	1	Zwarte Mees	Ng	Ng	93	387*	43
Zomertaling	1	2	0	0	1	Kuifmees	Ng	Ng	183	521*	115
Slobeend	2	6	2	0	3	Glanskop	3	0	0	0	0
Pijlstaart	1	0	0	0	0	Matkop	Ng	38	36	60*	14
Krakeend	4	8	10	30	28	Boomleeuwerik	44	53	29	57	63
Wilde Eend	Ng	57	51	34	52	Veldleeuwerik	87	96	42	59	35
Wintertaling	5	7	2	0	19	Boerenzwaluw	0	3	0	0	0
Tafeleend	2	4	4	4	1	Staartmees	39	33	49	302*	56
Kuifeend	1	15	5	7	15	Fluiter	12	8	2	20	11
Korhoen	1	0	0	0	0	Fitis	Ng	Ng	341	Ng	264
Patrijs	4	2	2	0	0	Grote Karekiet	0	0	1	0	0
Fazant	Ng	34	14	Ng	5	Rietzanger	1	0	0	0	0
Kwartel	0	5	2	4	2	Kleine Karekiet	42	44	45	55*	10
Nachtzwaluw	16	29	65	4	145	Bosrietzanger	9	3	2	25*	5
Koekoek	20	33	26	12	18	Spotvogel	5	2	6	2	14
Holenduif	71	41	33	39	16	Sprinkhaanzanger	3	1	24	12	6
Turkse Tortel	1	0	0	0	0	Snor	0	1	0	0	0
Zomertortel	41	29	4	0	1	Zwartkop	Ng	215	273	531*	190
Waterral	9	22	12	4	7	Tuinfluiter	Ng	46	81	117*	44
Porseleinhoen	1	0	0	0	0	Braamsluiper	3	1	1	2	1
Waterhoen	13	17	5	3	3	Grasmus	19	66	70	138*	49
Meerkoet	23	34	14	13	43	Vuurgoudhaan	30	30	2	8	6
Dodaars	1	17	7	1	35	Goudhaan	Ng	Ng	Ng	342*	89
Fuut	0	3	2	3	2	Boomklever	1	0	20	140*	57
Geoorde Fuut	0	24	0	0	2	Boomkruiper	109	104	189	362*	190
Heilige Ibis	0	0	2	0	0	Spreeuw	Ng	34	24	23	45
Scholekster	1	0	0	0	0	Kramsvogel	1	0	0	0	0

Kievit	39	6	2	4	2	Zanglijster	Ng	Ng	62	206*	88
Goudplevier	1	0	0	0	0	Grote Lijster	41	30	17	16	34
Kleine Plevier	0	0	0	2	4	Gr Vliegenvanger	21	19	13	19	24
Houtsnip	9	7	15	4	21	Blauwborst	35	41	30	24	37
Watersnip	0	0	3	1	8	Nachtegaal	4	0	0	1	0
Wulp	38	14	5	2	0	Bonte Vliegenvanger	1	0	4	14	64
Zwartkopmeeuw	0	3	0	0	0	Zwarte Roodstaart	0	0	0	1	0
Kokmeeuw	2	543	0	0	0	Gekraagde Roodstaart	41	92	50	124	125
Zwarte Stern	13	4	0	0	0	Paapje	1	0	0	0	0
Aalscholver	0	0	0	0	7	Roodborsttapuit	33	57	98	147	133
Roerdomp	0	1	0	0	2	Tapuit	17	2	0	0	0
Blauwe Reiger	11	15	14	20	67	Heggenmus	Ng	Ng	2	Ng	11
Wespendief	3	2	1	0	3	Gele Kwikstaart	0	0	1	1	0
Sperwer	12	9	5	2	6	Witte Kwikstaart	37	20	7	5	4
Havik	10	7	10	7	7	Duinpieper	1	0	0	0	0
Bruine Kiekendief	1	1	0	0	0	Graspieper	54	61	56	2	4
Buizerd	13	13	17	13	17	Boompieper	106	224	242	274	284
Ransuil	14	11	1	1	3	Keep	1	1	0	0	0
Oehoe	0	0	0	0	1	Appelvink	12	1	0	9	34
Bosuil	20	16	25	10	14	Goudvink	7	3	15	124*	27
Draaihals	1	0	0	2	0	Groenling	25	8	5	25*	2
Middelste Bonte Specht	0	0	0	2	2	Kneu	Ng	21	35	63*	17
Kleine Bonte Specht	6	8	6	16	15	Barmsijs	1	0	0	0	0
Grote Bonte Specht	93	85	107	248*	130	Grote Kruisbek	5	0	0	0	0
Zwarte Specht	13	12	10	11	5	Kruisbek	55	14	9	5	5
Groene Specht	16	16	13	15	7	Sijs	9	11	11	0	0
Torenvalk	8	4	5	0	0	Putter	1	0	1	17	27
Boomvalk	2	1	3	0	1	Geelgors	41	68	74	119*	58
Grauwe Klauwier	0	0	0	0	12	Rietgors	24	47	26	40	39
Klapekster	10	0	0	0	0						
Soorten	**87**	**76**	**73**	**69**	**73**	**Territoria**	**1605**	**2283**	**1674**	**3136**	**2289**

4.1.3 Soortbesprekingen

In deze paragraaf worden enkele schaarse, bedreigde, noemenswaardige en karakteristieke soorten van het object Leende besproken.

Bergeend, N=2

Sinds 1991 is de Bergeend een sporadische broedvogel in Leende, zo ook in 2025. Eén territorium is gebaseerd op een paar dat zich langdurig en binnen de datumgrenzen ophield aan de zuidoever van het Goor. De tweede stip stamt van een cluster van waarnemingen van een paar dat werd aangetroffen bij een oud konijnenhol op een verruigd stuk grasland te midden van de akkers op de Gastelse Heide.

Zomertaling, N=1

De Zomertaling neemt landelijk al decennia in aantal af (Sovon 2018). Toen na de kartering van 2000 geen territorium meer werd vastgesteld, leek de soort uit Leende verdwenen. Afgelopen voorjaar werd echter op 27 maart een vroege waarneming gedaan van een paar op de zuidelijke nieuwe plas op de Gastelse Heide. Op 23 mei volgde een vervolgwaarneming binnen de datumgrenzen, wat resulteerde in een territorium; het eerste dat in 25 jaar bij een

kartering werd vastgesteld. Een verrassing was een waarneming van een familiegroep met jonge kuikens op 22 juli, wat bevestigd dat er succesvol is gebroed. De recente werkzaamheden waarbij veel nieuwe, natte natuur is ontstaan heeft hier ongetwijfeld aan bijgedragen, mogelijk in combinatie met de grote hoeveelheid neerslag uit 2024.

Slobeend, N=3

Net als de Zomertaling is de Slobeend een broedvogel van vochtige graslanden (Sovon 2018). Niet geheel verwonderlijk resulteerde de natte condities als gevolg van de recente vernattingsmaatregelen en de bovenmatige regenval in 2024 ook in de aanwezigheid van meerdere paren Slobeenden. Zowel bij de Hasselsvennen als de Kraanvennen en de nieuwe vennen op de Gastelse Heide bleef een paar lang genoeg aanwezig om te leiden tot een territorium. Indicaties dat ook deze soort heeft gebroed waren er echter niet. Desondanks is het een positieve ontwikkeling, gezien de kwetsbare soort in 2019 als broedvogel ontbrak.

Wintertaling, N=19

Het gros van de Wintertalingen in Nederland broedt bij vennen op hoge zandgronden. De aantallen schommelen sterk van jaar tot jaar, waarbij ze hoger zijn na zachte winters gevolgd door een nat voorjaar (Sovon 2018). Ondanks dat de terreinen in Leende gedurende het voorjaar aardig verdroogden, waren ze aan het begin van het broedseizoen relatief nat als gevolg van de vernattingsmaatregelen en neerslag uit 2024. In maart en april waren daardoor legio paren aanwezig op de verschillende vennencomplexen. Begin mei begonnen paren zich af te zonderen en werden kleinere plassen en de omringende oevervegetatie opgezocht. Deze waarnemingen resulteerden in 19 territoria; een nieuw maximum (zeven territoria in 2000) en een behoorlijke toename ten opzichte van 2019 toen er nul stippen werden gezet.

Patrijs, N=2

Op basis van waarnemingen van losse individuen en paren werden twee territoria vastgesteld; één in de meest westelijke uithoek van het Leenderbos en één langs de akkers op de Gastelse Heide. Ondanks dat deze territoria buiten het vergeleken oppervlak vielen, waarbinnen de teller nog altijd op nul blijft staan, is het een uiterst positieve ontwikkeling die waarschijnlijk te wijten is aan de recente natuurontwikkeling.

Nachtzwaluw, N=145

De Nachtzwaluw kan in de Brabantse Kempen op extra aandacht rekenen en wordt sinds begin jaren zeventig van de vorige eeuw op de voet gevolgd door Vogelwerkgroep De Kempen (Heijnen & Sierdsema 2025). In de jaren 1973 en 1981 werd met beperkte inspanningen een beeld verkregen van de verspreiding en aantallen van de Nachtzwaluw, al werden destijds waarschijnlijk niet alle geschikte terreinen bezocht. Deze eerste tellingen vormden echter de basis voor het uitkristalliseren van een inventarisatieplan, het samenstellen van telgroepen en maken van een gebiedsverdeling.

In 1987 wordt gestart met jaarlijkse tellingen van het Leenderbos. Het aantal territoria is nog laag, waardoor het mogelijk is om met slechts enkele vlakdekkende tellingen het gebied te tellen, al blijkt de dekking niet altijd volledig te zijn. Vanaf 2000 komt hier verandering in. De telfrequentie neemt toe, wat ten gunste komt van de volledigheid. Ook neemt het aantal Nachtzwaluwen toe, waardoor het gebied het volgende jaar vaker bezocht moet worden. Tevens wordt in 2000 gestart met tellingen op de Groote en Gastelse Heide, want ook hier wordt de soort inmiddels aangetroffen. De begrenzing die vanaf dat jaar wordt onderzocht is weergegeven in figuur 7. Ondanks dat er kanttekeningen te plaatsen zijn bij de territoriumaantallen, zoals (soms behoorlijke) afwijkingen in onderzoekintensiteit en dekking, en lacunes in het telwerk, is door Heijnen en Sierdsema (2025) en aardig volledig beeld verkregen van de ontwikkeling van de lokale nachtzwaluwpopulatie (figuur 8).

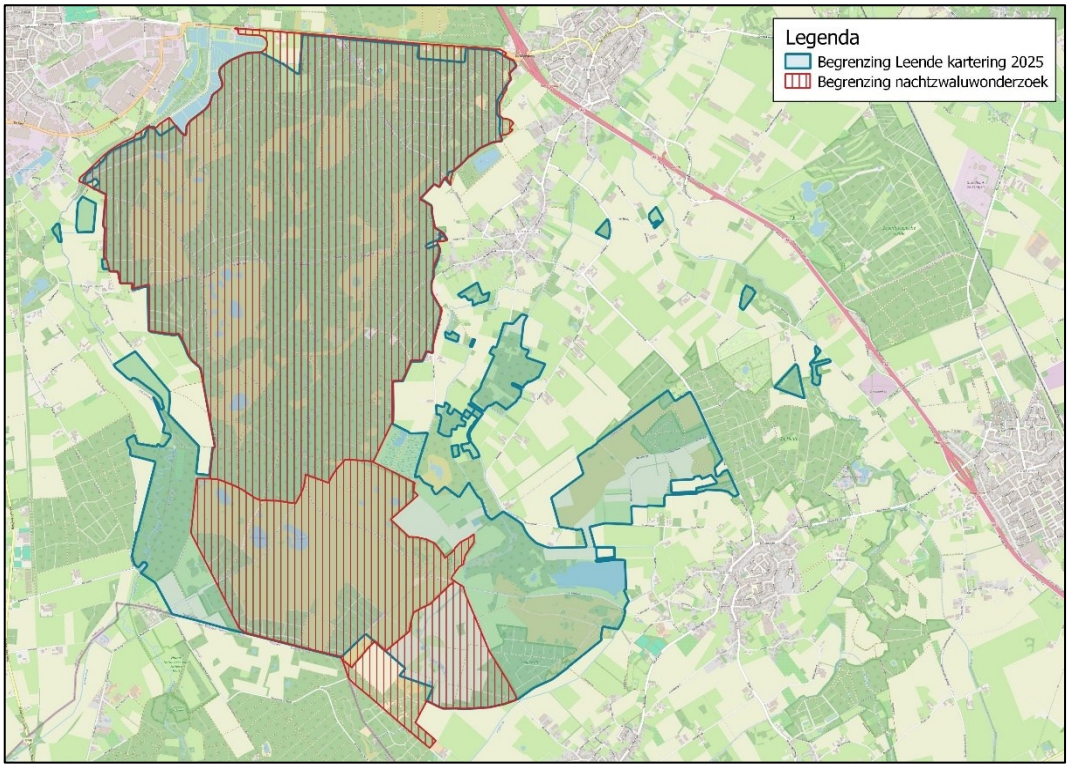

Figuur 7. Begrenzing van het gebied dat jaarlijks op Nachtzwaluwen onderzocht wordt.

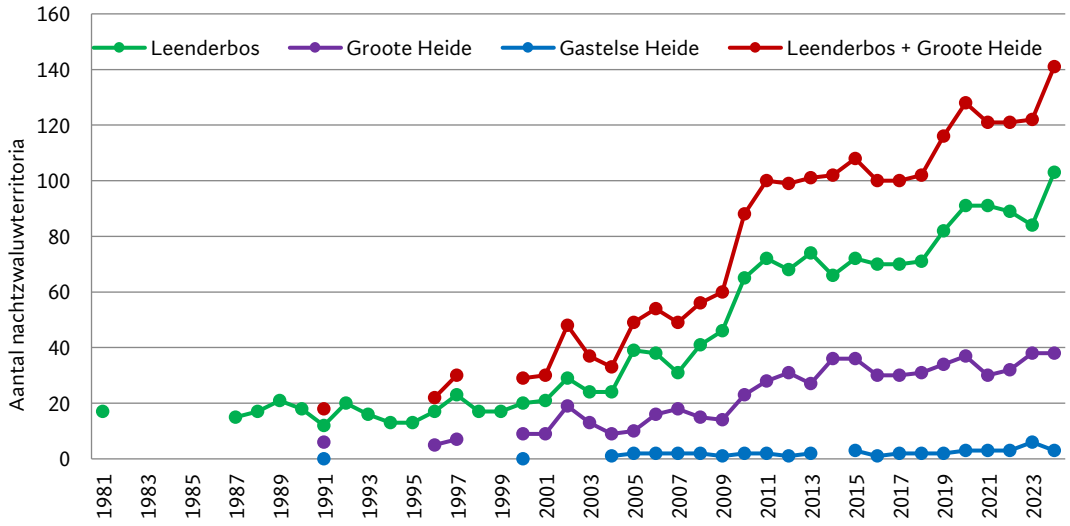

Figuur 8. Nachtzwaluwterritoria uit vlakdekkende tellingen in de periode 1981-2024.

Uit figuur 8 is op te maken dat de nachtzwaluwstand in het Leenderbos tot circa 2000 vrij stabiel was, waarna een periode van sterke toename werd ingezet. Zowel in het Leenderbos als op de Groote Heide bleek dit te resulteren in een verviervoudiging over een kwart eeuw, wat vergelijkbaar is met de landelijke trend (Sovon 2018. Heijnen & Sierdsema 2025).

Deze positieve populatieontwikkeling zal vooral toegeschreven kunnen worden aan het lokale en regionale heideherstel. Door het kappen van dichte bospercelen en het creëren van open verbindingszones is het areaal aan geschikt broedbiotoop sinds 2009 fors toegenomen. Daarnaast heeft beekherstel en natuurontwikkeling in het dal van de Tongelreep en de Oude Strijper Aa, en extensiever beheer van omringende landbouwpercelen geresulteerd in betere voedselbeschikbaarheid en een groter oppervlak aan geschikte foerageergebieden.

In het voorjaar van 2025 werden 132 territoria vastgesteld, waarvan er twee buiten de begrenzing van de karteeropdracht vielen. Dit is een afname ten opzichte van de 145 territoria uit het extreem natte 2024. Buiten de jaarlijks getelde terreinen werden in 2025 ook de pony-ren en de Putberg onderzocht, waar respectievelijk zeven en acht territoria in kaart werden gebracht. Ook hier blijkt de Nachtzwaluw goed vertegenwoordigd.

Koekoek, N=22

Sinds begin jaren negentig verliest de Koekoek aan terrein in Nederland, al zette in 2005 een periode in van voorzichtig herstel. In Leende vertoont de soort een enigszins afwijkende ontwikkeling waar het territoriumaantal in 2025, na een maximum van 33 territoria in 2000 en een minimum van 18 territoria in 2019, weer uitkomt op de stand in 1991. Met name in de open en halfopen terreindelen werd volop gezongen, waardoor uitsluitende waarnemingen goed in kaart konden worden gebracht. Deze randzones voorzien in voldoende zangposten en open foerageergebieden zijn nabij.

Zomertortel, N=1

De verheuging was groot bij het horen van een zingende Zomertortel op 17 juni. Het zachte gekoer werd voortgebracht in een houtwal ten westen van de Hasselsvennen. Het is bijna niet voor te stellen dat deze soort in 1991 nog met 41 territoria aanwezig was, om vervolgens in twintig jaar tijd volledig te verdwijnen. Voor weinig soorten heeft de schaalvergroting en intensivering van de landbouw zo snel, zo'n verstrekkende gevolgen gehad als voor de Zomertortel. Door het verdwijnen van houtwallen en dichte struweelhagen, en het verschralen van het voedselaanbod is het buitengebied in grote delen van het land niet langer leefbaar (Sovon 2018). Het éne territorium dat in 2025 werd vastgesteld, is een positieve ontwikkeling ten opzichte van de nul territoria uit 2019. Ook werden in op 22 juli, na de datumgrens van 15 juli, nog twee zingende individuen aangetroffen op andere locaties.

Dodaars, N=36

In 2025 zijn 36 territoria vastgesteld. Binnen het vergeleken gebied waren dit er 35; een forse toename ten opzichte van één enkel territorium in 2019 en het historisch maximum van 17 territoria in 2000. Ongetwijfeld hebben de recente landschappelijke veranderingen op de Gastelse Heide en het verhoogde waterpeil bij de Hasselsvennen hieraan bijgedragen. De relatief natte condities in het vroege voorjaar zullen daarnaast de soort in de kaart gespeeld hebben door te voorzien in relatief veel ondiepe plassen waar lang genoeg water in stond.

Geoorde Fuut, N=2

Ook de Geoorde Fuut lijkt te profiteren van de recente vernatting. Op vier locaties werden paren aangetroffen op het water. Op plassen in Galberg en de Gastelse Heide vertoonden ze geen territoriaal of broedindicatief gedrag, waardoor de waarnemingen niet volstonden voor een territorium. Op het Dorven en de meest noordelijke plas van de Hasselsvennen werd duidelijk gebaltst, wat resulteerde in twee territoriumstippen. Enkel bij de kartering uit 2000 werd de soort als broedvogel vastgesteld, destijds met 24 territoria. Die piek ging gepaard met de aanwezigheid van een grote kolonie van 543 Kokmeeuwen en drie Zwartkopmeeuwen, waartussen de Geoorde Futen nestelden. Geoorde Futen bouwen vaak nesten tussen broedende Kokmeeuwen om zo gebruik te maken van de felle verdediging van de meeuwen tegen predatoren. Tevens zorgt verrijking van het water door meeuwen-uitwerpselen voor een groter voedselaanbod. Met het verdwijnen van de grote meeuwenkolonie, verdween ook de Geoorde Fuut uit het gebied.

Watersnip, N=7

Tijdens het voorjaar vlogen regelmatig Watersnippen op uit de natte heidevegetatie rond de vennen. Medio mei droogde deze aantallen snel op. Een dergelijk verloop is kenmerkend voor gebieden die in de nasleep van de winter nat zijn, maar gedurende het voorjaar verdrogen.

Uiteindelijk kunnen Watersnippen dan niet langer foerageren en trekken ze door naar natte broedgebieden. In 2025 bleken de condities gunstig en werden baltsende individuen waargenomen langs de plassen in het Laagveld en de Kraanvennen op de Groote Heide. Op basis van uitsluitende waarnemingen werden zeven territoria vastgesteld.

Roerdomp, N=2

In maart, april en mei werd volop gehoempd in de rietvegetatie rondom het Biesven en vanuit het gagelstruweel ten westen van het Soerendonks Goor. Een derde territoriale vogel was erg vocaal bij de in het bos gelegen plas Strijperheg. Los van één enkel territorium uit 2000, ontbrak de soort op de lijst bij eerdere karteringen. Dit doet vermoeden dat deze ontwikkeling te wijten is aan de vernatting van de lage terreindelen.

Aalscholver, N=7

In 2020 werd in het wilgenstruweel in het Soerendonks Goor een broedkolonie van Aalscholver gesticht met één enkel bezet nest. In de jaren daarop verdubbelde het aantal elke twee jaar, met in 2025 een maximum van zeven nesten (figuur 9). Gezien de ruimte voor uitbreiding en de toename in het areaal waterbiotopen als gevolg van recente ingrepen in het landschap, is het waarschijnlijk dat de aantallen de komende jaren verder toenemen.

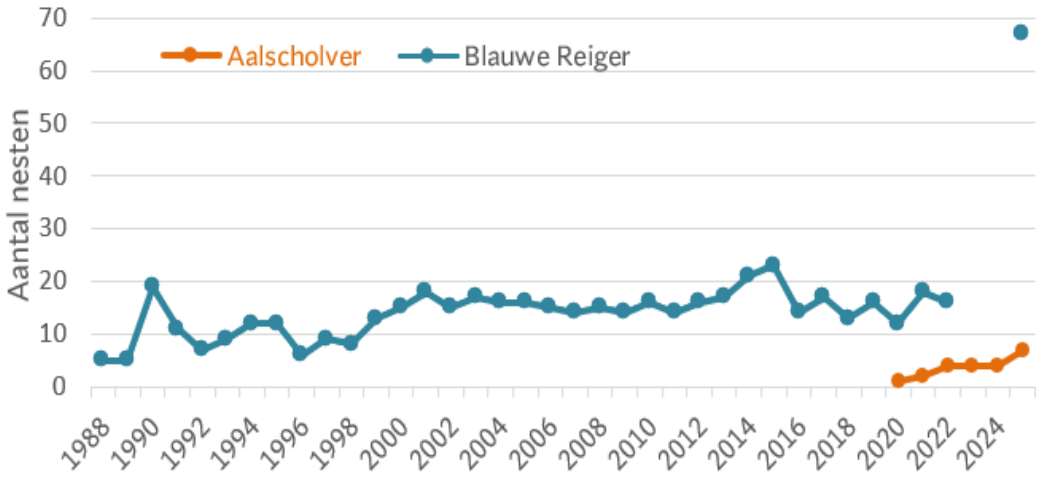

Figuur 9. Aantal nesten in aalscholver- en blauwe reigerkolonie in de periode 1988-2025.

Blauwe Reiger, N=67

Al sinds 1980 waren er indicaties dat Blauwe Reigers een broedkolonie zouden kunnen gaan vormen. Sindsdien werd de soort gemonitord (figuur 8). Het duurde tot 1988 voordat de eerste vijf broedparen zich vestigden. Over een periode van 25 jaar groeide de kolonie uit en bleven de aantallen schommelen tussen de 15 en 25 nesten. Tellingen uit 2023 en 2024 ontbreken, waarna in 2025 67 bewoonde nesten werden geteld. Deze toename is hoogstwaarschijnlijk niet te wijten aan een korte explosieve groei, maar het veranderen van de telmethodiek. In het verleden werden de nesten vanaf de oever geteld. Door de verborgen ligging van de kolonie en de dikte van het wilgenstruweel, waren veel nesten niet zichtbaar. In 2025 werden de nesten geteld met een drone, waardoor een volledig beeld is verkregen.

Oehoe, N=1

Gezien de recente opmars van de Oehoe in Zuidoost-Nederland en in het bijzonder in de Brabantse Kempen, was het geen verrassing dat de soort in Leende zou voorkomen. Tijdens

avondbezoeken in januari, februari en april werden roepende individuen ingevoerd, zowel aan de noordgrens tegen de Valkenswaardseweg als helemaal in het zuiden van het onderzoeksgebied bij het Soerendonks Goor. Op beide locaties werd een nest gevonden, weliswaar nét buiten de begrenzing. Op basis van de ingevoerde waarnemingen komt één territorium binnen en één territorium buiten de lijn te liggen, al kan aangenomen worden dat twee territoriale paren gebruik maken van het gebied.

Boomvalk, N=2

Sinds 1985 neemt deze karakteristieke soort sterk af in de heide- en bosgebieden op de zandgronden van Oost- en Zuid-Nederland, die tot dan toe als klassiek boomvalkbiotoop golden. De soort is in Leende altijd in kleine aantallen aanwezig geweest en ontbrak enkel op de lijst van 2019; iets dat gezien de geschikte habitat met veel vliegende grote insecten opvallend is. In 2025 zijn twee territoria van Boomvalk vastgesteld, niet gebaseerd op nestvondsten maar op clusters van 3-4 waarnemingen van paren en baltsende vogels.

Grauwe Klauwier, N=13

Als gevolg van het verschralen van het aanbod aan grote insecten, de voornaamste voedselbron voor de Grauwe Klauwier, namen zowel de verspreiding als het aantal broedparen in Nederland sterk af in de vorige eeuw (Sovon 2018). Rond 2002 keerde het tij en sindsdien neemt het aantal broedparen weer toe. Het gros van de Nederlandse Grauwe Klauwieren broedt in kleinschalig agrarisch landschap en heide- en veengebieden met voldoende structuur. In Leende zijn dit soort biotopen te vinden op de Gastelse Heide en Patersgronden, waar 13 territoria werden vastgesteld. Bij eerdere karteringen werd de soort niet opgemerkt. Sindsdien lijkt het de Grauwe Klauwier voor de wind te gaan.

Wielewaal, N=26

De Wielewaal is gebonden aan loofbomen en is het talrijkst in broekbos en ouder populierenbos. In mei en juni was de kenmerkende zang overal in het open en halfopen landschap te horen en werd zelfs gezongen in grove dennen en verschillende berken in de laanbeplanting tussen naaldbospercelen. Dergelijke suboptimale habitats worden doorgaans enkel betrokken wanneer dichtheden hoog zijn. De 24 territoria die werden vastgesteld, vormen een uitzonderlijk maximum in de reeks, wat een verdubbeling is van de elf territoria die in 1991 werden vastgesteld. In 2019 eindigde de teller op zeven territoria. Naar de oorzaak achter de recente toename blijft het gissen, al vertoont de soort sinds 2005 in heel Nederland weer een lichte stijging.

Raaf, N=0

Noemenswaardig is de aanwezigheid van Raven binnen het object Leende. Gedurende het voorjaar werden tien waarnemingen opgetekend. Naast een gezamenlijk rondvliegend paar boven de Gastelse Heide op 5 maart, betroffen het vrijwel uitsluitend waarnemingen van één enkel individu; stil, luid roepend of met gevulde krop. Ondanks dat indicatoren zijn van een broedpoging in de nabijheid, werd geen nest gevonden. Toen op 13 juni een familie met twee jongen vanaf de noordkant van de Valkenswaardseweg het gebied invloog, werd het vermoeden bevestigd dat een paar Raven in het noordelijk gelegen Valkenhorst heeft gebroed. H. de Vos Burchart van Ravenwerkgroep Nederland liet weten dat zij deze jongen van een ring hebben voorzien. In 2019 werden twee territoria vastgesteld, weliswaar niet op basis van nestvondsten.

Zwarte Mees, N=43

Op landelijke en provinciale schaal vertoont de Zwarte Mees een negatieve trend. De oorzaak hiervan is te vinden in het verdwijnen van geschikt leefgebied: namelijk goed ontwikkelde naaldbossen (Sovon 2018). De afgelopen decennia werd op grote schaal gewerkt aan de omvorming van naaldbos naar bossen met een meer gemengd karakter. Daarnaast zijn als het gevolg van droogte en de daaropvolgende ziekten en kansen voor de letterzetter ook veel bossen op natuurlijke wijze afgetakeld, zo ook in Leende. Met een broedpopulatie goed voor 43 territoria is de soort nog altijd goed vertegenwoordigd, echter is de stand sinds 2009 gehalveerd. Het is moeilijk voor te stellen dat de soort voor de eeuwwisseling zo algemeen was dat ze niet gekarteerd werd.

Matkop, N=14

Net als de Zwarte Mees laat de Matkop al geruime tijd een landelijke afname zien en staat ze als gevoelig op de Rode Lijst (Boele *et al.* 2025). De soorten kennen een vergelijkbare verspreiding en zijn beide in naaldbossen te vinden. De Matkop komt daarnaast voor in natte zachthoutbossen, welke in Leende op enkele plekken te vinden zijn, zoals in het beekdal van de Tongelreep, de westzijde van het Goor en de Riesten. Het is op deze plekken dat de dichtheden het grootst waren. Sinds 2009 zijn ook de aantallen voor deze soort gehalveerd.

Veldleeuwerik, N=42

Het overgrote deel van de 42 vastgestelde territoria lag in de open terreinen van de Groote Heide, Gastelse Heide en Putberg. De verruiging van de graslanden in combinatie met het vergrassen van de heide hebben wellicht bijgedragen aan gunstige voedselcondities. Bovendien zijn recentelijk enkele akkers omgezet naar nieuwe natuur in de vorm van kruidenrijk grasland en droge heide. Het is daarnaast niet uit te sluiten dat de Veldleeuweriken zich door het verschralen van het voedselaanbod in de nabijgelegen landbouwpercelen richting de onderzochte terreinen bewegen. Er werd dan ook druk op los gekwetterd boven het open landschap. Desondanks zijn de aantallen de afgelopen zes jaar gehalveerd en werd nog maar een derde van het aantal territoria uit 2000 vastgesteld.

Cetti's Zanger, N=2

Sinds 2005 is de Cetti's Zanger bezig met een stormachtige toename in Nederland (Sovon 2018). De aantallen nemen jaarlijks sterk toe en de soort verspreid zich als een olievlek over het land. Het was dan ook een kwestie van tijd voordat de soort in Leende zou opduiken. Met een sterke voorkeur voor habitats rijk aan rietstruwelen, is het niet verwonderlijk dat de soort luid zong in de met riet verruigde broekbossen langs de Tongelreep en de meerjarige rietkragen bij de Strijper Aa in de Riesten. De soort werd niet eerder waargenomen tijdens een kartering en zal naar verwachting de komende jaren verder toenemen.

Spotvogel, N=23

Met 23 territoria was de Spotvogel beslist geen zeldzaamheid. Meer dan een verdubbeling van het vorige maximum uit 2009 en een toename van twaalf territoria binnen de vergeleken begrenzing ten opzichte van zes jaar geleden, zijn een welkome ontwikkeling. Sinds de eeuwwisseling is voor de Spotvogel een periode van herstel aangebroken en de recente toename past goed in die lijn. De goede ontwikkeling van natte, dichte struwelen hebben daar ongetwijfeld aan bijgedragen.

Grote Lijster, N=40

De Grote Lijster is een karakteristieke broedvogel van droge dennenbossen grenzend aan open terrein (Sovon 2018). Gezien dit biotoop ruim voorhanden is in Leende komen er nog aardige aantallen Grote Lijsters voor, met de hoogste dichtheden in het Leenderbos, de Putberg en bij de pony-ren. Vanaf mei werden elke ochtend alarmerende individuen of jongen gesignaleerd, wat doet vermoeden dat de soort een goed broedseizoen heeft beleefd. Dit zijn positieve signalen, gezien de Grote Lijster op landelijke én provinciale schaal sinds 1995 een kwart eeuw in aantal bleef afnemen (Boele *et al.* 2025). Deze afname lijkt deels veroorzaakt te worden door het verschralen van het voedselaanbod als gevolg van het verdwijnen en verdrogen van foerageergebieden (Sovon 2018). Sinds 2019 lijkt deze afname te zijn gestabiliseerd en nemen de aantallen in Noord-Brabant zelfs weer licht toe, wat mogelijk wordt weerspiegeld in de lokale ontwikkeling, waarbij het territoriumaantal weer opveert naar de situatie van 2000.

Grauwe Vliegenvanger, N=28

De Grauwe Vliegenvanger staat als gevoelig op de Rode Lijst en vertoont al jaren een afname, al lijkt deze op landelijke schaal de afgelopen 15 jaar te zijn afgevlakt en in Noord-Brabant is de trend in deze periode zelfs licht positief. Deze ontwikkeling wordt weerspiegeld in de aantalstoename in Leende sinds 2009. Grauwe Vliegenvangers prefereren opgaand, gevarieerd loof- en gemengd bos. In de aaneengesloten naaldbossen van het Leenderbos waren de aantallen laag, maar in de randzones en bijvoorbeeld de meer gemengde bossen van de Molenheide en ten westen van de Hasselsvennen werden meerdere territoria opgetekend. Hier werden druk zingende mannetjes op zangposten aangetroffen, maar ook meerdere paren en nestbezoekende individuen.

Graspieper, N=4

Tijdens de trekperiode waren veel doortrekkers aanwezig die groepsgewijs over heiderestanten in het Leenderbos, de Putberg en de Patersgronden vlogen. Zingende Graspiepers werden niet aangetroffen, maar enkele druk alarmerende individuen vlogen op verschillende plekken uit de vegetatie na verstoring. Zo ook op 22 mei net ten zuiden van de Kraanvennen. Dergelijke waarnemingen later in het seizoen duiden op waarschijnlijke broedpogingen en resulteerden in vier territoria. Het is moeilijk voor te stellen dat deze soort in de periode 1992-2009 nog 50 à 60 territoria bezette.

Kneu, N=20

Kneuen komen in grote delen van het land voor, maar zijn het talrijkst in gebieden met veel bouwland en kruidenvegetaties. In Leende werden ze verspreid over de open heide- en graslandhabitats aangetroffen; zowel aan de westrand van het Leenderbos als de Putberg en de Groote en Gastelse Heide. Binnen het onderzoeksgebied zijn de aantallen, conform de landelijke ontwikkelingen, afgenomen. Deze negatieve ontwikkeling wordt toegeschreven aan het verschralen van het voedselaanbod voor de Kneu.

4.2 Keersop & Run

In totaal werden in Keersop & Run 70 soorten vastgesteld als broedvogel, waarvan er 63 integraal zijn gekarteerd (tabel 6). De algemene soorten Winterkoning, Roodborst, Merel, Tjiftjaf, Koolmees, Pimpelmees en Vink waren aanwezig als broedvogel maar zijn niet integraal gekarteerd.

Van de 63 gekarteerde broedvogelsoorten staan er 11 op de Rode Lijst (van Kleunen *et al.* 2017). De Wintertaling, Koekoek, Zomertortel, Wulp en Nachtegaal dragen de status 'kwetsbaar'. Met Veldleeuwerik, Spotvogel, Grauwe Vliegenvanger, Gele Kwikstaart, Graspieper en Kneu staan eveneens zes 'gevoelige' soorten op de lijst.

De meest algemene soorten in Keersop & Run waren Zwartkop (115), Grasmus (33), Tuinfluiter (32), Houtduif (27) en Bosrietzanger (27).

Tabel 6. Broedvogels van Keersop & Run in 2025. De Rode Lijststatus (van Kleunen et al. 2017) is opgenomen in de kolom RL (KW=Kwetsbaar, GE=Gevoelig).

Soort	Keersop & Run	Keersopperbeemden	Totaal	N/100	Rode Lijst
Grote Canadese Gans	7	0	7	5,5	
Grauwe Gans	7	0	7	5,5	
Knobbelzwaan	1	0	1	0,8	
Nijlgans	1	0	1	0,8	
Casarca	1	0	1	0,8	
Mandarijneend	0	1	1	0,8	
Krakeend	2	0	2	1,6	
Wilde Eend	19	2	21	16,5	
Soepeend	1	1	2	1,6	
Wintertaling	2	0	2	1,6	KW
Kuifeend	7	0	7	5,5	
Fazant	3	0	3	2,4	
Kwartel	1	0	1	0,8	
Koekoek	5	2	7	5,5	KW
Holenduif	1	2	3	2,4	
Houtduif	20	7	27	21,3	
Zomertortel	1	0	1	0,8	KW
Turkse Tortel	0	1	1	0,8	
Waterral	0	2	2	1,6	
Waterhoen	4	2	6	4,7	
Meerkoet	8	0	8	6,3	
Kievit	9	1	10	7,9	
Kleine Plevier	2	0	2	1,6	
Wulp	1	0	1	0,8	KW
Houtsnip	1	0	1	0,8	
Havik	1	0	1	0,8	
Buizerd	3	2	5	3,9	
IJsvogel	1	0	1	0,8	
Middelste Bonte Specht	1	0	1	0,8	
Kleine Bonte Specht	4	3	7	5,5	
Grote Bonte Specht	14	7	21	16,5	
Groene Specht	4	2	6	4,7	
Gaai	7	5	12	9,4	

Ekster	1	0	1	0,8	
Kauw	0	2	2	1,6	
Zwarte Kraai	7	3	10	7,9	
Veldleeuwerik	1	0	1	0,8	GE
Staartmees	6	2	8	6,3	
Fitis	2	0	2	1,6	
Kleine Karekiet	21	5	26	20,5	
Bosrietzanger	18	9	27	21,3	
Spotvogel	6	2	8	6,3	GE
Zwartkop	93	22	115	90,6	
Tuinfluiter	26	6	32	25,2	
Grasmus	29	4	33	26,0	
Boomklever	7	3	10	7,9	
Boomkruiper	12	8	20	15,7	
Spreeuw	2	0	2	1,6	
Zanglijster	13	11	24	18,9	
Grauwe Vliegenvanger	2	0	2	1,6	GE
Blauwborst	1	1	2	1,6	
Nachtegaal	1	0	1	0,8	KW
Roodborsttapuit	7	3	10	7,9	
Heggenmus	2	1	3	2,4	
Gele Kwikstaart	8	0	8	6,3	GE
Witte Kwikstaart	1	0	1	0,8	
Graspieper	7	1	8	6,3	GE
Boompieper	0	1	1	0,8	
Appelvink	5	0	5	3,9	
Kneu	2	0	2	1,6	GE
Putter	4	2	6	4,7	
Geelgors	1	8	9	7,1	
Rietgors	3	3	6	4,7	
Soorten	*58*	*35*	*63*		
Territoria	*425*	*137*	*562*		

4.2.1 SNL-natuurbeheertypen

In figuur 10 is de verspreiding van SNL-natuurbeheertypen weergegeven binnen het onderzoeksgebied en in tabel 7 staan de natuurbeheertypen met de territoriumaantallen voor de kwalificerende vogelsoorten.

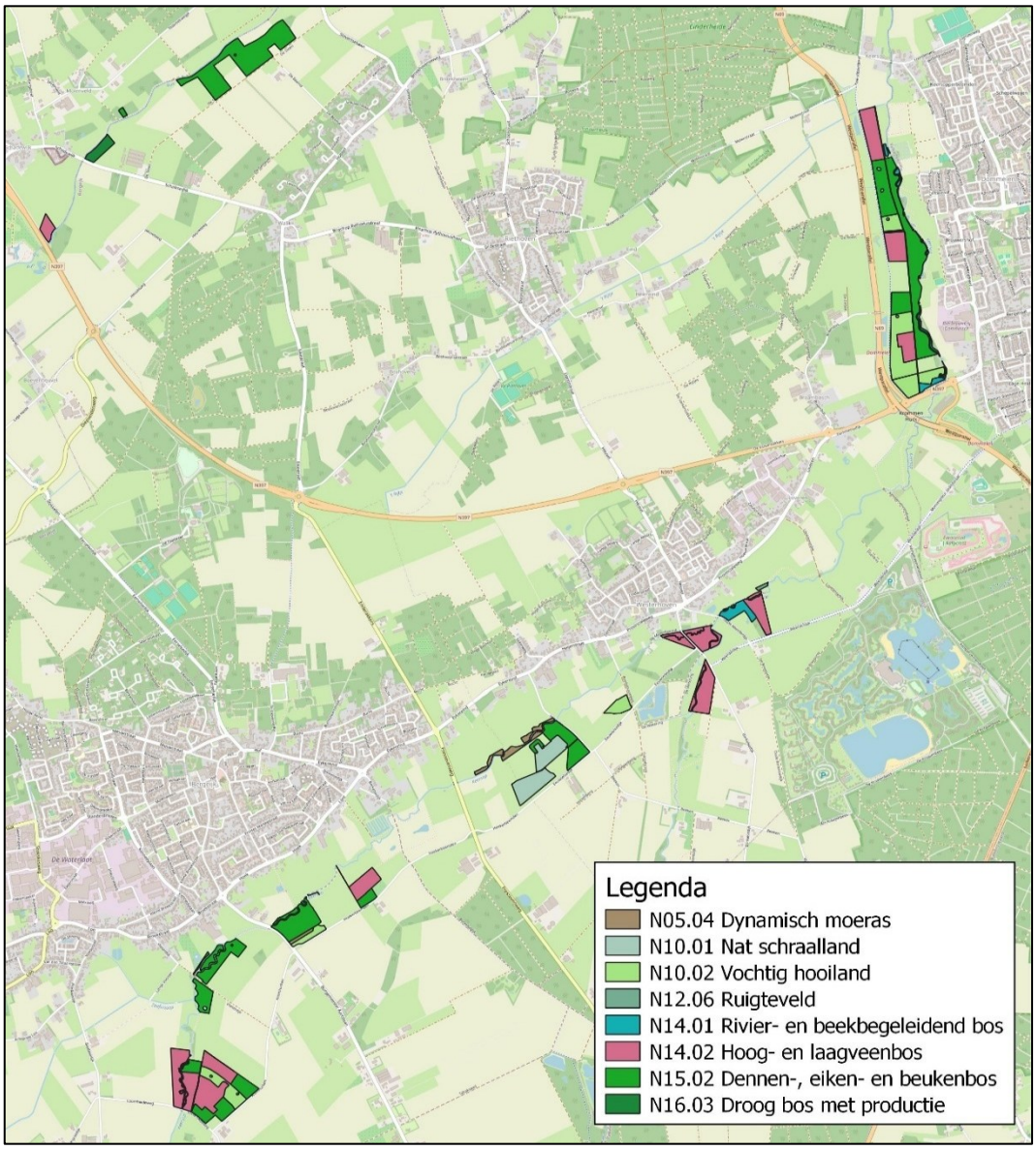

Figuur 10. Beheertypen in het object Keersop & Run op basis van de Natuurbeheertypenkaart 2025.

Tabel 7. In het object Keersop & Run gesitueerde beheertypen met kwalificerende vogelsoorten. Beheertypen waarvoor geen kwalificerende vogelsoorten zijn aangewezen, zijn niet in de tabel opgenomen, net als vogelsoorten waarvoor geen territoria zijn vastgesteld.

Beheertype	Opp (ha)	Soort	Aantal
N10.01 Nat schraalland	5,7	Gele Kwikstaart	4
N10.02 Vochtig hooiland	13,0	Gele Kwikstaart	2
N14.02 Hoog- en laagveenbos	28,4	Boomkruiper	6
		Grauwe Vliegenvanger	1
		Grote Bonte Specht	1
		Kleine Bonte Specht	2
		Nachtegaal	1
N15.02 Dennen-, eiken- en beukenbos	41,8	Appelvink	3
		Boomklever	2
		Groene Specht	1
		Kleine Bonte Specht	1
N16.03 Droog bos met productie	1,3	Kleine Bonte Specht	1

4.2.2 Vergelijking met eerdere karteringen

In 2019 werd het object Keersop & Run onderzocht door L. van den Bergh namens van der Goes en Groot. Voor deze kartering geldt echter net als voor het object Leende dat de resultaten deels sterk afwijkend zijn als gevolg van de gehanteerde methodiek, maar daarnaast ook van discutabele kwaliteit (4.1.2.), waardoor voorzichtigheid geboden is bij de interpretatie van de vergelijking. De betreffende twijfelachtige aantallen zijn gemarkeerd met een *. Figuur 11 toont de begrenzing die in zowel 2019 als 2025 werd onderzocht en waarvoor een vergelijking is opgesteld (tabel 8).

Aanvullend toont tabel 9 een vergelijkingsreeks voor BMP-plot Keersopperbeemden voor de periode 2010-2025. Over deze periode werd het telgebied door verschillende vrijwillige tellers geïnventariseerd, waaronder de laatste zeven jaren door Maarten-Jan van den Braak. Nachtrondes ontbraken consequent in het bezoekschema, waardoor de territoriumaantallen van nachtactieve soorten slechts indicatief zijn.

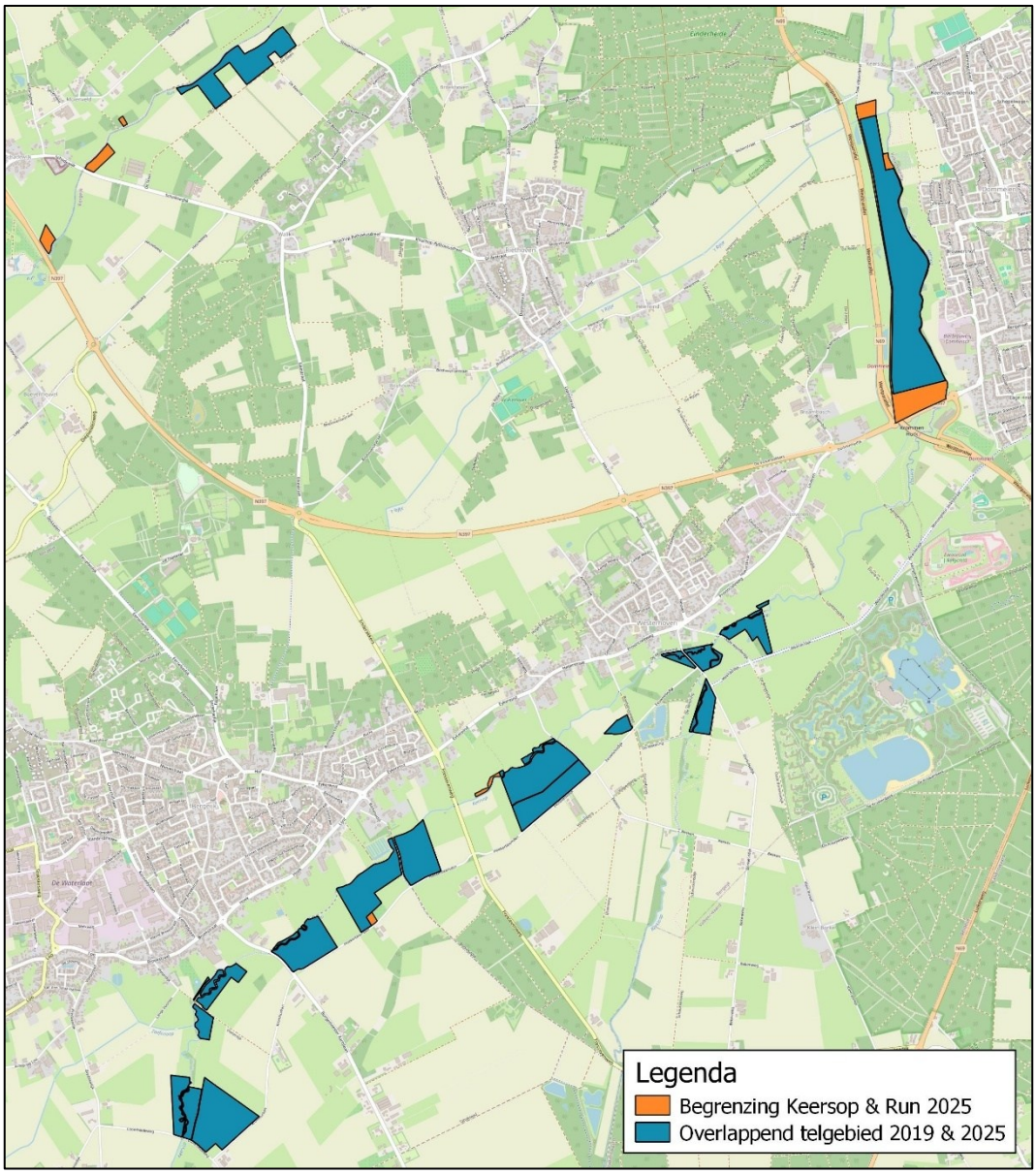

*Figuur 11. Begrenzing van het gekarteerde oppervlak van Keersop & Run in 2025 en het overlappend telgebied voor 2019 en 2025. * = Twijfelachtig territoriumaantal.*

Tabel 8. Veranderingen van de broedvogelbevolking in Keersop & Run in 2019 en 2025. Enkel soorten die in beide jaren geteld zijn, zijn opgenomen.

Soort	2019	2025	Soort	2019	2025
Grote Canadese Gans	0	7	Zwarte Mees	2	0
Grauwe Gans	1	7	Kuifmees	1	0
Knobbelzwaan	3	1	Matkop	17*	0
Nijlgans	0	1	Veldleeuwerik	0	1
Casarca	0	1	Staartmees	73*	8
Mandarijneend	0	1	Kleine Karekiet	14	26
Krakeend	0	2	Bosrietzanger	23	20
Wilde Eend	12	21	Spotvogel	0	6
Soepeend	0	2	Zwartkop	122	107
Wintertaling	0	2	Tuinfluiter	37	30
Kuifeend	0	7	Grasmus	45	30
Kwartel	0	1	Vuurgoudhaan	1	0
Koekoek	3	7	Boomklever	9	10
Holenduif	15	3	Boomkruiper	44*	15
Zomertortel	0	1	Spreeuw	1	1
Waterral	0	2	Zanglijster	47*	21
Waterhoen	7	5	Grauwe Vliegenvanger	2	2
Meerkoet	1	8	Blauwborst	0	2
Dodaars	1	0	Nachtegaal	2	1
Kievit	0	9	Gekraagde Roodstaart	6	0
Kleine Plevier	0	2	Roodborsttapuit	5	8
Wulp	1	1	Ringmus	1	0
Houtsnip	0	1	Gele Kwikstaart	2	8
Sperwer	1	0	Witte Kwikstaart	0	1
Havik	2	1	Graspieper	1	7
Buizerd	5	4	Boompieper	10*	1
IJsvogel	0	1	Appelvink	2	5
Middelste Bonte Specht	0	1	Goudvink	19*	0
Kleine Bonte Specht	3	6	Groenling	9	0
Grote Bonte Specht	29*	18	Kneu	3	2
Groene Specht	3	4	Putter	11	4
Wielewaal	2	0	Geelgors	9	6
Kauw	0	1	Rietgors	1	4
Zwarte Kraai	11	8			
Soorten	**47**	**56**	**Territoria**	**620**	**462**

*Tabel 9. Veranderingen van de broedvogelbevolking in BMP-plot Keersopperbeemden in de periode 2010-2025. * = indicatief territoriumaantal, soort niet structureel onderzocht.*

Soort	'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16	'17	'18	'19	'20	'21	'22	'23	'24	'25
Grauwe Gans	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0
Mandarijneend	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1
Krakeend	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wilde Eend	7	5	6	4	5	2	5	2	2	3	0	2	1	2	0	2
Soepeend	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Fazant	5	4	5	6	2	1	1	0	0	4	2	3	3	1	0	0
Koekoek	0	1	0	0	2	0	0	1	0	2	0	0	1	1	2	2
Holenduif	1	0	0	0	0	0	2	2	0	2	1	0	2	2	1	2
Houtduif	10	9	11	8	13	6	12	4	5	16	7	6	10	5	8	7
Turkse Tortel	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2	0	1	1
Waterral	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Waterhoen	1	0	0	0	0	1	2	1	1	1	1	2	0	2	2	2
Meerkoet	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Scholekster	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Kievit	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	2	3	1	2	1
Houtsnip*	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Havik	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0
Buizerd	2	1	2	1	1	1	1	0	1	2	2	2	2	2	2	2
IJsvogel	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Kleine Bonte Specht	1	0	0	0	3	1	3	1	2	3	2	3	3	2	2	3
Grote Bonte Specht	6	6	6	3	5	2	6	5	5	5	5	7	6	7	5	7
Zwarte Specht	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Groene Specht	1	0	0	0	1	0	0	2	0	2	1	1	1	1	1	2
Wielewaal	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	0	0
Torenvalk	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gaai	4	3	4	3	3	3	3	0	1	4	3	3	4	2	3	5
Ekster	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	1	0	0
Kauw	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2
Zwarte Kraai	6	6	4	6	4	2	4	1	1	5	2	2	1	1	2	3
Zwarte Mees	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Matkop	0	0	0	0	0	3	4	2	0	2	0	0	1	0	0	0
Pimpelmees	11	10	16	16	10	14	13	8	5	16	11	12	16	9	14	10
Koolmees	13	18	17	21	12	13	15	12	13	21	12	16	19	13	17	18
Boomleeuwerik	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Boerenzwaluw	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Staartmees	3	2	2	2	1	3	1	1	0	0	2	2	3	2	4	2
Fitis	5	9	7	8	11	5	19	2	1	1	1	1	0	0	0	0
Tjiftjaf	19	23	22	24	24	20	31	19	14	29	11	13	16	16	13	20
Kleine Karekiet	0	1	0	0	3	0	2	1	3	1	3	3	2	5	2	5
Bosrietzanger	0	1	1	1	0	6	6	5	8	3	5	4	9	6	4	9
Spotvogel	2	1	3	5	3	0	0	1	0	0	1	0	0	4	1	2
Sprinkhaanzanger	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zwartkop	18	20	22	20	25	16	30	18	17	27	22	23	26	18	16	22
Tuinfluiter	6	6	4	4	8	14	13	9	10	15	4	4	8	6	6	6
Grasmus	9	7	10	16	19	8	15	8	6	6	9	9	7	4	5	4
Goudhaan	0	0	0	0	0	0	1	3	0	0	1	0	0	0	0	0
Winterkoning	19	15	18	17	22	23	37	18	16	31	21	14	25	19	16	19
Boomklever	0	0	0	0	0	2	2	1	1	2	0	1	0	1	1	3

Boomkruiper	4	2	5	5	12	8	12	7	7	4	6	3	6	8	7	8
Spreeuw	7	4	3	5	2	0	0	0	0	0	2	0	1	1	2	0
Merel	14	13	19	18	18	17	26	14	9	14	15	12	13	12	14	15
Zanglijster	4	4	6	4	5	7	6	3	5	6	9	10	14	10	4	11
Grote Lijster	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Roodborst	8	10	6	4	9	14	20	13	7	8	17	13	16	11	12	11
Blauwborst	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Bonte Vliegenvanger	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0
Zwarte Roodstaart	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Gekraagde Roodstaart	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Roodborsttapuit	9	6	9	6	5	3	5	1	2	5	4	0	1	2	3	3
Heggenmus	0	2	2	1	1	2	4	1	0	2	0	0	1	1	0	1
Gele Kwikstaart	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	2	1	1	0
Witte Kwikstaart	4	2	2	2	0	0	1	0	1	1	2	1	1	1	0	0
Graspieper	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2	1
Boompieper	4	1	2	4	9	3	8	4	5	6	5	6	9	7	3	1
Vink	13	11	13	17	17	13	25	10	12	24	17	13	11	9	12	15
Appelvink	0	0	0	0	0	2	4	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Goudvink	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0
Groenling	2	3	0	1	0	0	4	0	0	0	1	0	0	0	1	0
Putter	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	2	0	1	1	2
Geelgors	10	8	10	9	11	5	7	4	5	6	5	6	5	5	7	8
Rietgors	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	3
Soorten	**37**	**33**	**29**	**30**	**33**	**35**	**43**	**37**	**32**	**37**	**38**	**36**	**41**	**42**	**41**	**42**
Territoria	**235**	**215**	**237**	**241**	**268**	**224**	**357**	**188**	**170**	**282**	**216**	**205**	**257**	**207**	**205**	**245**

4.2.3 Soortbesprekingen

Casarca, N=1

In het begin van het voorjaar stond er nog aardig wat water in de Klisserbeemden, waardoor de natte graslanden in het beekdal in trek waren bij legio watervogels. Tot in mei was een paar Casarca's aanwezig op en bij het open water, wat resulteerde in een territorium. Indicaties dat een broedpoging is ondernomen door deze nazaten van ontsnapte exemplaren, waren er niet.

Wintertaling, N=2

Meerdere paren Wintertalingen hielden zich op in de Klisserbeemden en verkozen daarbij de grassige oevers van de plas en de afwateringssloot aan de westrand van het terrein. In maart en begin mei werden vier paar ingevoerd. Daar blijven in mei, na de datumgrens nog twee paar van over, wat resulteerde in twee territoria.

Koekoek, N=7

Het kleinschalige, open landschap van Keersop & Run vormt een optimaal broedbiotoop voor de Koekoek. De struweelvegetatie, houtwallen, bosschages en kruidenrijke graasweides voorzien namelijk niet alleen in foerageergebieden maar herbergen ook voldoende territoria van waardsoorten als Graspieper, Kleine Karekiet, Gele- en Witte Kwikstaart om te parasiteren. Dat deze soorten als gevolg van de recente natuurontwikkeling in aantal zijn

toegenomen levert een mogelijke verklaring voor de positieve ontwikkeling van het aantal koekoekterritoria in dezelfde periode.

Zomertortel, N=1

Op 27 mei werd in de vroege ochtend gezongen vanuit de populieren in het gemengde loofbosperceel aan de Weerderdijk in Westerhoven. De zachte koerende zang van de Zomertortel is tegenwoordig zelden te horen, waardoor ze juist goed opvalt. Ondanks dat er in de nabije omgeving nog op verschillende plekken werd gezongen, bleef het binnen de onderzochte begrenzing bij deze éne waarneming. In 2019 werd er geen territorium vastgesteld.

Wulp, N=1

In de Klisserbeemden was het hele voorjaar een paar Wulpen aanwezig aan de zuidwestrand van de plas, op de grens tussen de natte, grassige oever en de hogergelegen graslanden. Er werd volop gebaltst in april en mei, waarbij de vogels een duidelijke binding hadden met het terrein en na een korte baltsvlucht alweer snel invielen en verdwenen tussen het hoge gras.

Veldleeuwerik, N=1

Aan de westrand van de Klisserbeemden, langs de afwateringssloot, werd een territorium van Veldleeuwerik vastgesteld. Op 3 mei baltste hier een individu boven het grasland. Boven de omringende graslanden en akkers buiten de begrenzing werd eveneens regelmatig gebaltst. Sinds 1975 verdween de Veldleeuwerik uit grote delen van het buitengebied, verdreven door de intensieve landbouw (Sovon 2018). Mogelijk heeft het extensieve beheer in de beemd geresulteerd in gunstigere omstandigheden voor de soort die in 2019 afwezig was en nemen de aantallen de komende jaren verder toe.

Spotvogel, N=6

In 2019 werden geen territoria van de Spotvogel vastgesteld in het object Keersop & Run, wat opvallend is gezien er in 2025 zes territoria binnen de begrenzing en twee territoria net daarbuiten werden opgetekend. Gedurende deze periode namen de landelijke aantallen toe, al bleef de provinciale trend slechts licht positief. Waarschijnlijk liggen er dan ook lokale landschappelijke veranderingen aan de recente toename ten grondslag, zoals het uitgroeien van ruigte- en struweelvegetatie. Dit vermoeden wordt ondersteunt door de ligging van de territoria, waarbij vier van de zes territoria in dergelijk habitat liggen in de Hoekerbeemden.

Grauwe Vliegenvanger, N=2

Net als in 2019 werden twee territoria vastgesteld van de Grauwe Vliegenvanger. De ligging daarbij komt bijzonder sterk overeen, met één territorium in hetzelfde elzenbroekbos aan de Run en één territorium in het loofbosperceel aan de Weerderdijk.

Nachtegaal, N=1

In het natte loofbosperceel waar de Borkelsedijk de Keersop kruist en de Beekloop afsplitst zong op 27 mei een Nachtegaal. De heldere, luide zang was op grote afstand goed te horen. In 2019 werden twee territoria vastgesteld, waarvan één in BMP-plot Keersopperbeemden en één in de Kromhurken, wat past bij het sporadische voorkomen in Noord-Brabant.

Gele Kwikstaart, N=8

Sinds het begin van de eeuw lijkt de Gele Kwikstaart in de lift te zitten (Sovon 2018). Deze ontwikkeling wordt vaak toegeschreven aan een overschakeling van broedbiotoop, van graslanden naar akkers. Gezien de voedselsituatie in Nederlandse akkers nou niet bepaald om over naar huis te schrijven is, zal het eerder samenhangen met een extensiever beheer. In Keersop & Run werden zingende Gele Kwikstaarten aangetroffen in de natte graslanden van de Klisserbeemden. In totaal werden hier acht territoria opgetekend, wat een toename is van zes territoria ten opzichte van 2019. Deze recente ontwikkeling is mogelijk te relateren aan de toegenomen landelijke populatie, maar zal deels ook te verklaren zijn door gunstige foerageercondities in de natuurontwikkelingszone met een ruime diversiteit aan bloemdragende kruiden.

Graspieper, N=7

Net als de Gele Kwikstaart kent ook de Graspieper een lokale opleving in de Klisserbeemden en gaat van één territorium in 2019 naar zeven in 2025. Zowel binnen het onderzoeksgebied als daarbuiten werd volop gebaltst en vlogen legio alarmerende individuen voor de voet op om niet veel later weer te landen in het hoge gras. Ook voor deze soort is de toename waarschijnlijk het gevolg van het extensieve beheer in de beemd, want op landelijke en provinciale schaal is van een dergelijke toename geen sprake.

Kneu, N=2

Kneuen komen in grote delen van het land voor, maar zijn het talrijkst in gebieden met veel bouwland en kruidenvegetaties. In Keersop & Run werden ze verspreid door het kleinschalig cultuurland aangetroffen en werd op twee plekken gezongen vanaf kleine braamkoepels. De verspreiding van de Kneu in het object is tussen 2019 en 2025 nauwelijks veranderd, al nam het aantal territoria af van drie territoria naar twee territoria.

5 Evaluatie

5.1 Leende

Het grote aaneengesloten oppervlak, de diversiteit aan bostypen, het mozaïek van gesloten, open en halfopen landschappen, de gradiënten van natte naar droge biotopen, de ontwikkeling van nieuwe natuur en de randzones op de overgang naar het omringende cultuurland, maken dat het object Leende al jaren een indrukwekkende broedvogelpopulatie kent. Er werden 93 soorten gekarteerd, waarvoor 3615 territoria werden vastgesteld. Hiervan werden 318 territoria bezet door 22 Rode Lijstsoorten, wat goed is voor 24% van het totaal aan soorten en 9% van de territoria.

Verschenen en verdwenen

Over de jaren heen is zowel het landschap als de avifauna in Leende sterk veranderd, wat inzichtelijk gemaakt is door aantalsvergelijkingen op basis van historische data uit de periode 1991-2025. Het is moeilijk voor te stellen dat in 1991, het jaar dat ik als vierjarige in Soerendonk kwam wonen en voor het eerst op ontdekking ging in deze gebieden, het Korhoen nog als broedvogel aanwezig was. Dat jaar bezette ook de Pijlstaart, Goudplevier en Bruine Kiekendief één territorium, de Klapekster tien territoria, de Glanskop drie, het Porseleinhoen en Paapje één, de Tapuit 17, de Duinpieper, Rietzanger, Kramsvogel en Keep één en de Grote Kruisbek maar liefst vijf. Enkel de Bruine Kiekendief, Tapuit en Keep werden in 2000 nog aangetroffen, met respectievelijk één, twee en één territorium, maar voor de andere soorten viel het doek aan het eind van de vorige eeuw.

In 1991 werd door twee Kokmeeuwen gebroed bij de Hasselsvennen. Dit bleek de stichting van een broedkolonie die in negen jaar tijd zou uitgroeien tot 543 nesten, vergezeld door drie nesten van Zwartkopmeeuwen. Dat jaar was Geoorde Fuut met 24 territoria vertegenwoordigd, waarvan een groot deel nestvondsten betrof te midden van de meeuwenkolonie. Geoorde Futen maken dankbaar gebruik van de agressieve houding van Kokmeeuwen ten aanzien van predatoren en een verhoogd voedselaanbod in de vennen als gevolg van verrijking door meeuwenuitwerpselen. De kokmeeuwenkolonie verdween zo snel als deze verschenen was en in 2009 staat de soort al niet meer op de lijst. Naar de oorzaak blijft het gissen, want in het rapport van dat jaar is er niets over geschreven. Met het verdwijnen van de meeuwen verdween ook de Geoorde Fuut.

Aanvullend werden in 2000 de laatste territoria vastgesteld van Zwarte Stern, Bruine Kiekendief, Boerenzwaluw, Snor, Keep en Tapuit, en na 2009 verdwenen ook de Torenvalk en Wulp.

Over dezelfde periode zijn er ook broedvogelsoorten verschenen. Zo verkreeg de Grauwe Gans in 2000 een plek op de lijst en de Grote Canadese Gans volgde in 2009. De Watersnip, Middelste Bonte Specht en Kleine Plevier verschenen in 2019, de eerste broedgevallen van Aalscholver stammen uit 2020 en tussen 2019 en 2025 vestigden de Grauwe Klauwier, Cetti's Zanger en Oehoe zich in Leende; ontwikkelingen die niemand zullen verbazen.

Watervogels

Onder invloed van de ontwikkeling van nieuwe natte natuur op de Gastelse Heide, beheermaatregelen ter bevordering van een hogere waterstand en de afwisseling tussen droge en natte jaren, is er in recente jaren veel veranderd binnen de watervogelpopulatie.

Het aantal ganzenterritoria blijft gestaag groeien en ook de Knobbelzwaan behaalde in 2025 een nieuw maximum. Na een periode van afwezigheid waren Bergeend, Zomertaling, Slobeend en Wintertaling weer als broedvogel aanwezig en menig andere eendensoort nam in aantal toe. Voor het eerst sinds 2000 werden er baltsende Geoorde Futen ingevoerd en waren er meerdere territoriale Roerdompen aanwezig. Niet eerder was de Dodaars zo goed vertegenwoordigd. Het vorige maximum uit 2000 werd met 18 territoria verbeterd en ten opzichte van 2019 nam het aantal met 34 territoria toe. Ook Watersnip, Blauwe Reiger, Waterral en Meerkoet namen de afgelopen zes jaar toe en Waterhoen en Fuut bleven steken. Deze soorten zullen ongetwijfeld baat gehad hebben bij de vernatting van het gebied en de landschappelijke ingrepen lijken daarmee het gewenste resultaat behaald te hebben.

Weide- en akkervogels

Leende is van origine nooit een noemenswaardig gebied geweest voor weide- en akkervogels. Een belangrijke uitzondering hierop is de Wulp, waarvan in 1991 nog 38 territoria werden opgetekend. Sindsdien namen de aantallen bij elke kartering af en na een matige twee territoria in 2019 werden afgelopen voorjaar geen territoria meer vastgesteld en werden slechts drie waarnemingen van Wulpen ingevoerd binnen de begrenzing. Sinds 1980 kent de Wulp op landelijke schaal vergelijkbare afnames in de voormalige broedgebieden als gevolg van langdurig laag broedsucces door de verschraling van het voedselaanbod en een verhoogde predatiedruk (Sovon 2018).

Al eerder verdwenen de Scholekster en Patrijs als broedvogel en namen de Kievit, Graspieper, Gele en Witte Kwikstaart sterk in aantal af. Als gevolg van de recente ontwikkeling van nieuwe natuurakkers en kruidenrijke graslandpercelen in de Gastelse Heide en de westrand van het Leenderbos waren er in 2025 weer enkele Gele Kwikstaarten, Kwartels en Patrijzen aanwezig.

Bosvogels

In de bossen binnen het object Leende nemen holenbroeders die gebonden zijn aan grote nestholtes in aantal af. Als sinds 1991 werden steeds minder territoria van holenduif vastgesteld. Dit kan te maken hebben met het verdwijnen van geschikte oude nestbomen, maar mogelijk speelt predatie door Havik, Oehoe en marters ook een rol. Het verdwijnen van

de Kauw is hier om beurt ook aan te relateren, al kent deze soort ook een duidelijke verplaatsing richting het bewoond gebied. Ook de Zwarte Specht laat een afname zien, wat eveneens in indicatie is het verdwijnen van nestbomen van invloed kan zijn.

Andere holenbroeders, met een voorkeur voor kleine natuurlijke holtes, zoals Kleine, Middelste en Grote Bonte Specht, Boomklever, Boomkruiper, Spreeuw, Grauwe en Bonte Vliegenvanger zijn de afgelopen decennia juist toegenomen. Door het ouder worden van de bossen komt er meer broedgelegenheid beschikbaar in de vorm van liggend en staand, oud en dood hout.

Ondanks dat er slechts beperkt (kwalitatief) vergelijkingsmateriaal beschikbaar is, is evident dat naaldhoutspecialisten in aantal afnemen. Matkop, Zwarte Mees, Kuifmees en Goudhaan waren in het verleden zo algemeen dat ze niet geteld werden, maar vanaf het moment waarop ze wel gekarteerd zijn lopen de aantallen in rap tempo terug. Het verdwijnen van het areaal aan geschikt broedbiotoop als gevolg van selectieve kap voor bosomzetting en heideherstel en het aftakelen van de nog aanwezige sparrenbossen zullen hiervan de directe oorzaak zijn. Zo ook voor de Kruisbek en Sijs, die sterk in aantal zijn afgenomen.

De bosomzettingen en bijkomende bosverjonging, waarbij naaldhoutsoorten plek maken voor o.a. Amerikaanse eik, zwarte els, beuk, berk en zomereik, zullen om beurt weer een positieve impact hebben op soorten als Wielewaal, Staartmees, Appelvink, Goudvink. Deze soorten vonden een plek in ouder wordend loofhout en bosverjonging, en namen toe.

Als gevolg van het heideherstel en de boskap die daarmee gepaard is gegaan, is het areaal aan bosrandbiotoop en kapvlaktes toegenomen. Soorten die hiervan geprofiteerd hebben zijn Nachtzwaluw, Boomleeuwerik, Gekraagde Roodstaart en Boompieper, die elk over de afgelopen 34 jaar zijn toegenomen. Deze soorten bereiken stuk voor stuk imposante dichtheden, waarbij het vermoeden bestaat dat de komende jaren een plafond bereikt zal worden en de toename verder zal afvlakken.

Roofvogels en uilen

Roofvogels waren opvallend stil gedurende het voorjaar. Met name Sperwer en Havik werden enkel gehoord tijdens de bezoeken in maart, gevolgd door nog geen handvol waarnemingen van bedelroepen later in het seizoen. Uitvoerig zoeken naar nesten in combinatie met waarnemingen van voedseltransporten en roepende nestjongen, resulteerde in aardig wat nestvondsten. De aantalsontwikkelingen vertonen daarbij vergelijkingen met de landelijke trends. Zo nam de Sperwer over de periode van 34 jaar af, bleef de Havik redelijk stabiel en nam het aantal territoria van Buizerd toe. De Wespendief kent daarnaast een sterk fluctuerend voorkomen, al was de soort met drie territoria in 2025 goed vertegenwoordigd. De Boomvalk, die het lastig heeft in de voormalige broedgebieden was nog altijd aanwezig, maar ook deze soort is in Leende licht in aantal afgenomen.

Uilen werden in het verleden te pas en te onpas gekarteerd. Waar in 1991 veel tijd aan nachtbezoeken werd besteed, zijn de aantallen uit andere jaren gebaseerd op bijvangsten tijdens de nachtzwaluwtellingen. In grote lijnen zijn echter het nagenoeg verdwijnen van de Ransuil en het verschijnen van de Oehoe evident. De Ransuil heeft te lijden heeft onder verhoogde predatie door Havik, Oehoe, boom- en steenmarter, en het verschralen van het voedselaanbod en het aanbod aan nestgelegenheid.

Vogels van open biotopen, heide, grasland, moeras en struweel

De ontwikkelingen buiten de bossen zijn minder eenduidig, met zowel toenames als afnames. Zo verdween de Graspieper vrijwel volledig en neemt het aantal Veldleeuweriken al decennia af. Het verschralen van het voedselaanbod zal hieraan bijdragen, maar ook processen als vergrassing en afwisselende verdroging en vernatting kunnen meespelen.

Als gevolg van successie, vermesting en landschappelijke ingrepen als plaggen en afgraven, is het aanbod aan jonge opslag van berk en struweelvegetatie sterk variabel door het gehele gebied. Niet verwonderlijk fluctueren de aantallen voor soorten als Bosrietzanger, Sprinkhaanzanger, Spotvogel, Tuinfluiter, Grasmus, Roodborsttapuit, Kneu en Geelgors. Grauwe Klauwier, Spotvogel en Roodborsttapuit nemen daarbij op de lange termijn flink in aantal toe, terwijl de Kneu licht afneemt. Ook voor soorten met een voorkeur voor natte biotoopvarianten, zoals Kleine Karekiet en Blauwborst zullen lokale landschappelijke veranderingen van invloed zijn geweest op de vastgestelde fluctuaties.

Natura 2000

Het Natura 2000-gebied 136 ‘Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux’ is in totaal 4390 hectare groot. Dit gebied is in 2000 aangewezen als speciale beschermingszone in het kader van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. Voor de Vogelrichtlijn ging het om een wijzigingsbesluit, want het gebied Leenderbos en Groote Heide was in 1979 al aangewezen als speciale beschermingszone. Onder de Vogelrichtlijn valt een oppervlakte van 2520 hectare waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn opgesteld voor drie kwalificerende broedvogelsoorten, dit zijn Nachtzwaluw, Boomleeuwerik en Roodborsttapuit. Voor deze soorten is een minimaal aantal broedparen bepaald, welke dient als graadmeter (tabel 10). Het lokale beheer dient in functie te staan van (ten minste) het behoud van een voldoende groot, kwalitatief geschikt leefgebied voor deze minimale populatieomvang.

*Tabel 10. Instandhoudingsdoelstellingen voor broedvogelsoorten onder de Vogelrichtlijn met territoriumaantallen uit 1991, 2000, 2009, 2019 en 2025, de afwijking ten opzichte van de doelstellingen en de recente aantalsontwikkelingen in de periode 2019-2025. *Aantal territoria uit 2019 komt uit nachtzwaluwtelling VWG De Kempen i.p.v. broedvogelkartering.*

Soort	Doel	1991	2000	2009	2019	2025	Afwijking	Ontwikkeling t.o.v. 2019
Nachtzwaluw	30	18	29	64	124*	140	+110	+16
Boomleeuwerik	55	44	49	25	51	53	-2	+2
Roodborsttapuit	60	31	55	88	128	112	+52	-16

Met de broedvogelkartering in Leende is slechts een deel van het totale Natura 2000-gebied onderzocht. De 2253 gekarteerde hectare kent echter een grote overlap met het vogelrichtlijngebied (figuur 12), waarvan 1993 hectare werd onderzocht, wat correspondeert met 88,5%. Ondanks dat niet het volledige vogelrichtlijngebied gedekt is, is het mogelijk om voorzichtige extrapolaties te maken, interpretaties te doen en conclusies te trekking met betrekking tot het behalen van de instandhoudingsdoelen.

Tabel 10 toont dat zowel Nachtzwaluw als Roodborsttapuit de instandhoudingsdoelstelling haalt binnen enkel de gekarteerde 1993 hectare. Boomleeuwerik eindigt net onder de doelstelling met 53 van de gewenste 55 broedparen. Sinds 2019 is het aantal vastgestelde territoria echter gegroeid voor Boomleeuwerik en zeker ook Nachtzwaluw. Deze ontwikkeling is niet geheel onverwacht gezien grootschalig heideherstel heeft geleid tot oplevingen van deze soorten in heel Nederland. Lokaal heeft selectieve boskap, waarbij kapvlaktes en open ruimtes de aaneengesloten bosstructuur openbreken, het verwijderen van opslag en het plaggen van verruigde heidevelden geresulteerd in meer geschikt broedbiotoop voor deze doelsoorten en het positief ontwikkelen van diens broedpopulaties.

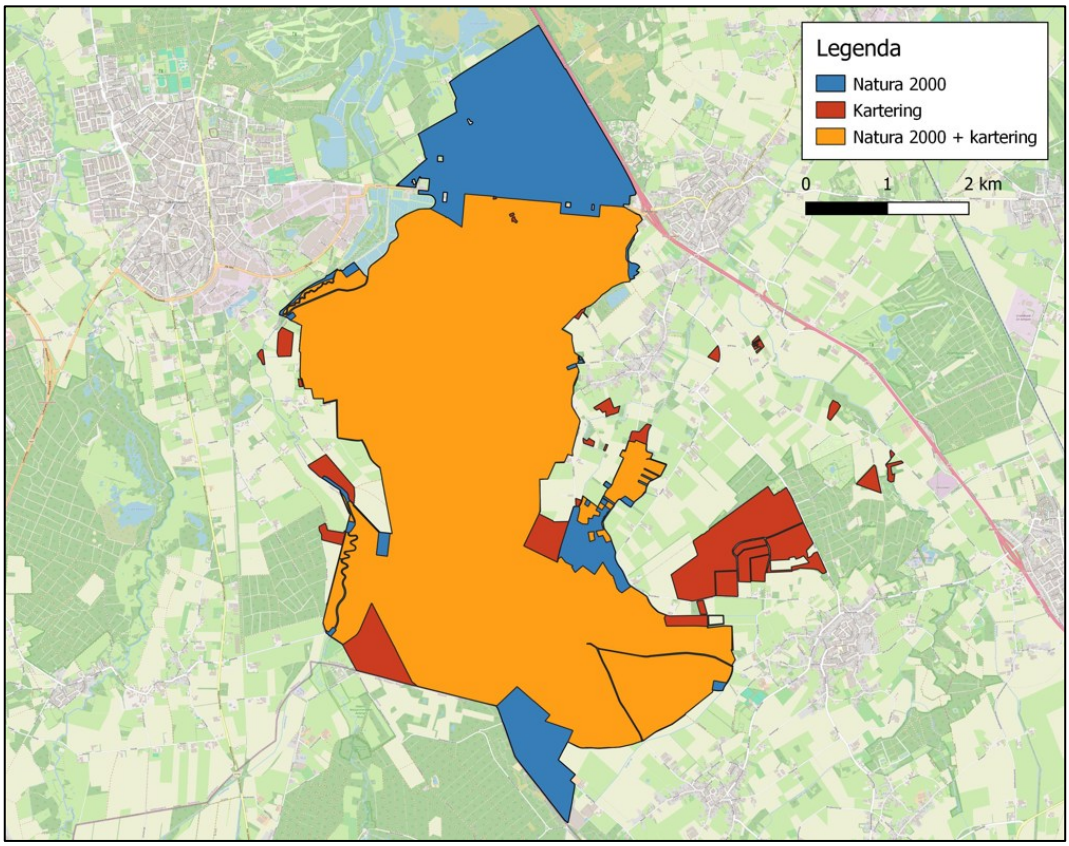

Figuur 12. Begrenzing van Natura 2000-gebied 136 'Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux', het onderzoeksgebied van de broedvogelkartering en het deel dat overlapt.

5.2 Keersop & Run

Het versnipperde karakter en de diversiteit aan biotopen in het object Keersop & Run worden weerspiegeld in de relatief grote diversiteit aan broedvogelsoorten voor het slechts beperkte oppervlak. Sinds de kartering uit 2019, maar binnen de BMP-plotgrenzen over de gehele periode 2010-2025, is het landschap voor een groot deel weinig veranderd en fluctueren de aantallen voor veel soorten minimaal.

Noemenswaardige ontwikkelingen werden vastgesteld in de Klisserbeemden en hebben betrekking op watervogels en boerenlandvogels. Beheermaatregelen die al in 2008 werden uitgevoerd in het kader van natuurontwikkeling, zoals het omzetten van voormalige landbouwgronden naar extensief beheerd kruidenrijk grasland en de herinrichting van verschillende trajecten in het beekdal van de Keersop, lijken daarbij nog altijd door te werken in het landschap. Daarnaast zullen aanvullende ingrepen op het gebied van waterhuishouding en de gevolgen van een recente reeks extreem droge en extreem natte jaren van invloed zijn geweest op ontwikkelingen op de korte termijn.

Voor maar liefst tien watervogelsoorten werden in 2025 territoria opgetekend, terwijl deze soorten op de lijst van 2019 ontbreken. Grauwe Gans en Wilde Eend namen in deze periode flink toe. In navolging van het extreem natte 2024 stond aan het begin van het voorjaar nog veel water in de Klisserbeemden, waardoor veel soorten het gebruikten als pleister- of foerageerplaats. Bij Grote Canadese- en Grauwe Gans was duidelijk sprake van paarbinding en werden later in het seizoen families met pullen waargenomen. Van de grote groepen Wilde Eenden bleven veel paren het hele voorjaar rondhangen, terwijl de twee paar Krakeenden vanaf half mei juist werden aangevuld met een grote groep ruiende individuen.

Dat de plas water van enige diepte bevatte wordt bevestigd door de aanwezigheid van meerdere kuifeendparen. Wintertalingen hielden zich paarsgewijs op in de grasvegetatie langs de plas, waar aan de start van het seizoen een plasdras lag waar ook volop werd gebaltst door Kieviten, Wulpen en een Kwartel. In 2019 werd eveneens één territorium van de Wulp vastgesteld, maar territoria van Kwartel en Kievit ontbraken dat jaar. Dat maakt de waarneming van meerdere groepjes nestvlieders van deze laatste soort tussen het natte gras erg positief. Dat de natte omstandigheden en het extensieve beheer van de beemden voor meer boerenlandvogels goed uitpakt, blijkt uit de vestiging van Veldleeuwerik en Witte Kwikstaart, en de toename in het aantal territoria van Gele Kwikstaart en Graspieper. Door deze laatste twee soorten werd volop gebaltst boven de weides en vlogen druk alarmerende individuen op uit het hoge gras om er niet veel later weer tussen te verdwijnen, wat goede indicatoren zijn voor broedsels. Ook verschijnt de Blauwborst als broedvogel en neemt het aantal territoria van Kleine Karekiet en Rietgors toe. Deze soorten profiteren waarschijnlijk van de natte condities en het uitgroeien van riet- en ruigtevegetatie.

In de boshabitats waren de veranderingen minder groot. Het areaal bos is relatief klein en sterk gefragmenteerd. Ten opzichte van 2019 nemen Sperwer, Havik en Buizerd licht af, al werden in vrijwel alle gevallen oude nesten hergebruikt, wat doet vermoeden dat het een relatief vaste populatie broedvogels betreft. Kleine schommelingen kunnen dan optreden doordat broedparen van jaar tot jaar nog wel eens willen wisselen tussen oude nesten die in andere bosschages in de regio liggen.

De Middelste Bonte Specht bezette dit jaar een territorium, terwijl dat in 2019 niet het geval was. Ook verdubbelde het aantal territoria van de Kleine Bonte Specht van drie naar zes. Mogelijk is deze ontwikkeling te relateren aan het ouder worden van de bossen en dan in het bijzonder de berken en elzen van waaruit druk geroepen en geroffeld werd. Sterk contrasterend met deze ontwikkeling is de afname van de Grote Bonte Specht van 29 territoria in 2019 naar 18 territoria in 2025. Voor het areaal geschikt broedbiotoop lijkt de dichtheid die zes jaar geleden werd vastgesteld erg hoog. Een vergelijkbaar beeld is terug te zien bij soorten als Staartmees, Boomkruiper, Zanglijster, Boompieper en Goudvink; waar de

aantallen uit 2019 duidelijk niet representatief zijn. Zo zou Staartmees afnemen van 73 territoria naar acht en Goudvink van 19 naar nul. Ook staan er twee territoria van Zwarte Mees, één van Kuifmees en maar liefst 17 van Matkop op de lijst van 2019, terwijl er geen naaldbos staat binnen de grenzen van het onderzoeksgebied en er in 2025 nul waarnemingen van een Matkop werden ingevoerd. In 2019 werden bij de kartering zes territoriumstippen gezet binnen de grenzen van het BMP-plot Keersopperbeemden, terwijl de reguliere BMP-teller slechts op twee uitkwam. In de jaren nadien werd nog slechts eenmaal een enkel territorium vastgesteld en lijkt de soort ook daar te zijn verdwenen.

Ook de ontwikkeling bij de struweelvogels is lastig te evalueren. De territoriumaantallen voor Zwartkop, Tuinfluiter en Grasmus lijken af te nemen, terwijl deze soorten op provinciale en landelijke schaal juist toenemen en het areaal aan goed ontwikkelde struweelvegetatie in het cultuurlandschap de afgelopen zes jaar is gegroeid. De Spotvogel lijkt daarentegen juist het gebied gevonden te hebben en ging van nul territoria naar zes.

Voor Wielewaal en Ringmus is het verloop dan weer goed te duiden. Beide Rode Lijst-soorten werden in 2025 niet waargenomen en verdwijnen daarmee als broedvogel uit Keersop & Run. De Zomertortel was in tegenstelling tot zes jaar geleden wél met een territorium vertegenwoordigd. Al zou dit zomaar een laatste stuiptrekking kunnen zijn van deze op rap tempo uit het landschap verdwijnende soort.

Literatuur

Boele A., Vergeer J.W., van Bruggen J., Goffin B., Koffijberg K., van Oostveen C., Schoppers J. & Jansen D. 2025. Broedvogels in Nederland in 2024. Sovon-rapport 2025/47. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

van den Bergh L.M.J., Feenstra M. & van Groen F.M. 2019. Broedvogels van Leende en Keersop en Run. G&G-rapport 2019-133. Van der Goes en Groot, Alkmaar.

Bijlsma R.G. 1992. De broedvogels van het Leenderbos en omgeving in 1991. Sovon-rapport 1992/01. Sovon Vogelonderzoek Nederland.

Deuzeman S. 2000. Broedvogels van het Leenderbos in 2000. Sovon-rapport 2000/21. Sovon Vogelonderzoek Nederland.

Heijnen T. & Sierdsema H. 2025. Nachtzwaluwen Leenderbos – Groote Heide in 1981-2024. Blauwe Klauwier 51(1): 26-41.

van Kleunen A., Foppen R. & van Turnhout C. 2017. Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels 2016 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Sovon-rapport 2017/34. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

van Manen W. 2024. Handreiking gebiedskarteringen broedvogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Sovon. 2018. Vogelatlas van Nederland. Kosmos Uitgeverij, Utrecht/Antwerpen.

Vergeer J.W., Boele A., van Bruggen J. & van Turnhout C. 2023. Handleiding Sovon Broedvogelmonitoring: Broedvogel Monitoring Project en kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Wouters P. & Vergeer J.W. 2010. Broedvogels van Boswachterij Leende en omgeving in 2009. Sovon-rapport 2010/15. Sovon Vogelonderzoek Nederland.

Bijlage 1 Soortkaarten inventarisatie 2025

Uit deze PDF zijn de stippenkaarten verwijderd. Voor aanvullende gegevens kunt u contact opnemen met Sovon (info@sovon.nl).

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
024 7 410 410

info@sovon.nl
www.sovon.nl

Sovon Vogelonderzoek Nederland werkt met een ISO 9001 gecertificeerd kwaliteitsmanagementsysteem, gecertificeerd door EIK Certificering overeenkomstig ISO 9001:2015. Dit rapport is met uiterste zorg door Sovon (en eventuele andere partijen) opgesteld. Sovon aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van gegevens van dit onderzoek.

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Sovon en/of opdrachtgever.